Ազգ

Azg
armenian daily

28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1994. ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ # 185 (688)

SABCO
OVERSEAS TRADING LTD.

LIMASSOL CENTRE,
BLOCK B, SUITE 307,
P. O. BOX 6543
TEL +357-5-370962
FAX. +357-5-370945

OUR BANKERS: B. E. M. O. BANK, LIMASSOL, CYPRUS: FEDERAL BANK OF THE MIDDLE EAST, LIMASSOL, CYPRUS: BANK OF CYPRUS, LIMASSOL, CYPRUS: HELLENIC BANK, LIMASSOL, CYPRUS

Հայաստանի եւ ԱՊՀ երկրների համար
Կիպրոսի եւ Ռոտերդամի պահեստներից

ԾԽԱԽՈՏ, ՄԹԵՐՔ, ԽՄԻՉՔ, ԿԱՀՈՒՅՔ

ուղիղ հասցեատիրոջը՝ նավով եւ ինքնաթիռով

ՄԱԿ

Բ. Ելցին. Բոլորս՝ մեծից փոքր պատասխանատու ենք

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՌԻԱ, ՍՆԱՐՔ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Համաշխարհային ընկերակցությունն այսօր սրությամբ զգում է 21-րդ դարի ապահովության՝ ընդհանուր պատասխանատվության ապահովության կարիքը, հայտարարեց Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինը, երկուշաբթի օրը ելույթ ունենալով ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովի 49-րդ նստաշրջանում: Ռուսաստանի պետության ղեկավարը սահմանեց այդ ապահովության կարեւոր կողմնորոշիչները, որոնք կնախորոշեին մասնավորապես ոչ միայն առանձին երկրների ու պետությունների, այլեւ ամբողջ մոլորակի որպես միասնական օրգանիզմի տնտեսական ու սոցիալական կայուն զարգացումը, թույլերի հանդեպ ուժեղների բռնարարքից հրաժարումը. մեծ կամ փոքր ամեն մի երկիր պետք է զգա իր պատասխանատվությունը, իրավունքի վրա հիմնված կարգուկանոնի պահպանման համար: Ընդհանուր պատասխանատվության ապահովությունը, ընդգծեց Ռուսաստանի նախագահը, ենթադրում է մարդու, այդ թվում ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների անվերապահ ճանաչում, մարդկության բնապահպանական անվտանգության ամրապնդում: Աշխարհը, նշեց նա, կանգնած է անչափ լուրջ ճգնաժամի առջեւ, որը կապված է բնապաշարների պակասի, բնական միջավայրի վատթարացման հետ: Ռուսաստանը միջազգային ընկերակցության մի շարք կոնկրետ միջոցառումներ է առաջարկում անվտանգության կայուն համակարգի ստեղծման համար, որը պետք է համապատասխանի նոր պայմաններին եւ գործի ՄԱԿ-ի հովանու ներքո, նշեց Ելցինը: Այդ կարգի առաջին միջոցառումը նա համարեց միջուկային զենքի փորձարկումների արգելման համապարփակ պայմանագրի կնքման առնչվող բանակցությունների արագացումը:

Սոյսալը մտադիր է հանդիպել Տեր-Պետրոսյանի հետ

ՄԱԿ-ի հերթական նստաշրջանի աշխատանքներին մասնակցելու նպատակով սեպտեմբերի 25-ին Նյու Յորք մեկնող Թուրքիայի արտգործնախարար Մյումթազ Սոյսալը օդանավում կարճատեւ զրույց է ունեցել Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւի հետ: Օդանավում լրագրողների հարցերին պատասխանող Ալիեւը նշել է, որ չնայած Ռուսաստանի առարկություններին, վերջերս ստորագրված «դարի նավթի պայմանագիրը» փոփոխման ենթակա չէ, մնում է լոկ ճշտել նավթի փոխադրման երթուղին: Ալիեւը կրկին հավաստիացրել է, որ Բաքուն նախընտրում է նավթատար խողովակաշարի Թուրքիայով անցնելու տարբերակը:

Անդրադառնալով նույն հարցին, Թուրքիայի արտգործնախարարը հայտնել է, որ ինքը մտադիր է Նյու Յորքում մի շարք հանդիպումներ անցկացնել ռուսական արգելքի հաղթահարման համար: Նա մտադիր է նաեւ հանդիպել Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ, որի ընթացքում կշոշափվի հայ-ադրբեջանական հակամարտության կարգավորման խնդիրը: Չի բացառվում, որ այդ հանդիպման ընթացքում կքննարկվեն նաեւ հայ-թուրքական երկկողմ հարաբերությունների, ինչպես նաեւ Բաքվի նավթի Հայաստանի վրայով Թուրքիա փոխադրման հարցերը:

Մ. Բ.

ՂԱՐԱԲԱՂ

Ֆիզուլիում հայտնաբերվել է հողածածկ եկեղեցի

• ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ. ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ: Վերջերս Ֆիզուլի շրջկենտրոնի մերձակայքում ղարաբաղյան բանակի զինվորները հայտնաբերել են արհեստական մի բլուր, որի տակ թաղված է միջնադարյան հայկական եկեղեցի: Հողածածկ հուշարձանը, նախնական տեղեկությունների համաձայն, կառուցվել է 10-13 դդ. Դիզակի իշխանների կողմից: Արհեստական բլուրը ստեղծվել է 60-ական թվականներին Ադրբեջանի իշխանությունների գաղտնի կարգադրությամբ: Դիտողների կարծիքով, հայկական եկեղեցու բացահայտ ավերումն անցանկալի աղմուկ կառաջացներ այն տարիներին, ուստի որոշում է կայացվել հուշարձանը պարզապես ծածկել հողով: Ուշագրավ է, որ մինչեւ վերջին օրերը բլրի գագաթին կանգնեցված էր հսկայական ցուցապաստառ «Փառք ՍՄԿԿ-ին» գրությամբ: Եկեղեցու մերձակայքում հայտնաբերվել են նաեւ հայկական տապանաքարեր եւ միջնադարյան խաչքարերի բեկորներ:

Այսօրվա դրությամբ Ղարաբաղի զինված ուժերի կողմից ազատագրված շրջաններում հայ գիտաշխատողները եւ զինվորները հայտնաբերել են տասնյակ հայկական պատմական հուշարձաններ: Դրանց թվին են պատկանում Աղդամի շրջանի Շահբուլաղ գյուղի մոտ գտնվող կիսավեր Ամենափրկիչ եկեղեցին եւ Տիգրանակերտ ամրոցը, որը կառուցվել է Տիգրան Մեծի օրոք: Ամենահամեստ հաշվումներով, ազատագրված շրջանների հայկական հուշարձանների թիվը հասնում է 210-ի:

ՍԿԱՆԴԱԼ

JMZ-ի տնօրենը կկատարի՞ խոստումը

Ու այսպես, հանրահայտ JMZ ֆիրմայի տնօրեն Գուրգեն Չախոյանը սեպտեմբերի 25-ին ձերբակալվել է Երեւանի օդանավակայանում եւ ներկայումս գտնվում է քննչական մեկուսարանում: Այս մասին երեկ տեղեկացանք հանրապետության դատախազությունից: Ինչպես հայտնի է, ավելի վաղ պրն. Չախոյանի ազգականները հայտարարել էին, թե նա պատրաստ է վերադառնալ Հայաստան եւ ժամանակի ընթացքում ավանդատուներին վերադարձնել նրանց գումարները: Ըստ որում այդ գումարների վերաբերյալ տեղեկությունները տարբեր են՝ 700 հազարից 2 մլն դոլար: Լուրեր են պտտվում, թե այդ հակասության պատճառն այն է, որ օրինական ներդրումներից բացի կան նաեւ «ստվերային ներդրումներ», եւ այդ 700 հազար դոլարը պարզապես JMZ-ի մոտ 1800 ավանդատուների ներդրած գումարների ընդհանուր թիվն է: Համենայնդեպս երեկ կայացած մամուլի ասուլիսում Երեւանի ֆոնդային բորսայի նախագահ Սեդրակ Սեդրակյանը մի քանի անգամ անդրադարձավ JMZ-ի խնդրին՝ խոսելով 1 մլն. 800 հազար դոլարի մասին: Ըստ որում հետաքրքիրն այն է, որ պրն. Սեդրակյանը զուգահեռներ անցկացրեց JMZ-ի եւ ռուսական ֆինանսական MMM-ի միջեւ՝ մասնանշելով, սակայն, որ նրանց գործունեությունը խիստ տարբերվում է միմյանցից: Ըստ բորսայի նախագահի, MMM-ի արժեթղթերը կշարունակեն շրջանառության մեջ գտնվել դեռեւս մի քանի տարի, եւ պատահական չէ, որ երբ MMM-ի մեծ սկանդալից հետո այդ կազմակերպության արժեթղթերի գինն ընկել էր մինչեւ 3-4 հազար ռուբլի (45 հազարից), ապա ներկայումս այն բարձրացել է մինչեւ 10 հազար: Չի բացառվում, որ նույնը կարող է տեղի ունենալ նաեւ JMZ-ի հետ, եւ այդ կազմակերպությունը կարող է ժամանակի ընթացքում վերադարձնել գումարները:

Ա. Ռ.

ԱՆՏՈՒՆԻԱՐԾ

Վիլլի Կլասը ՆԱՏՕ-ի նոր քարտուղար

ԲՐՅՈՒՍԵԼ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, WSJ: ՆԱՏՕ-ի երկրների դեսպանները հաստատեցին, թե 16 անդամ ունեցող կազմակերպության գլխավոր քարտուղարի պաշտոնը վստահելու են Բելգիայի արտգործնախարար Վիլլի Կլասին: 55 տարեկան սոցիալիստ նախարարն այդ պաշտոնում կհաստատվի ՆԱՏՕ-ի արտգործնախարարների առաջիկա նիստում: Նա հաջորդելու է անցյալ ամիս մահացած Մանֆրեդ Վյորներին:

Սպանվեց Ալժիրի Իսլամական խմբակի պետը

ԱԼԺԻՐ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, WSJ: Ալժիրի անվտանգության ուժերն սպանել են երկրի Իսլամական զինված խմբակի պետ Շարիֆ Գուսմիին: Նրա գլխավորած խմբակն էր ստանձնել պատասխանատվությունը երկրում 60 օտարերկրացիների սպանությունը անցնող տարվա ընթացքում: Ըստ պաշտոնական տեղեկության, Գուսմին եւ իր տեղակալն սպանվել են մայրաքաղաքում կարճատեւ բախումի ընթացքում: Իշխանությունները 70 հազար դոլարի պարգեւ էին խոստացել նրան ողջ կամ մեռած հայտնաբերողին:

Նոր վարկ Ռուսաստանին

ՓԱՐԻԶ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկը Ռուսաստանին 155 մլն. մարկի վարկ կտրամադրի: Ինչպես նշում է Գերմանական ալիքը, դրամագլուխը կտրամադրվի Ռուսաստանի 40 բանկերի, որոնք իրենց հերթին այդ հաշվից վարկեր կտրամադրեն 75 տոկոսով սեփականաշնորհված ձեռնարկություններին:

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Վ. Կազիմիրով. «Մինսկի խումբը ցանկանում է Ռուսաստանին խաղից դուրս թողնել»

ԲԱՔՈՒ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Սեպտեմբերի 24-ին Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւը ընդունեց Ռուսաստանի նախագահի հատուկ ներկայացուցիչ Վլադիմիր Կազիմիրովին: Նա Ալիեւին հանձնեց Բորիս Ելցինի ուղերձը: Կազիմիրովը հանդիպումից հետո նշել է, որ սեպտեմբերի 19-ին սկսած այցի ընթացքում բանակցություններ է վարել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի ղեկավարների հետ, հանդիպել նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի ՊՊԿ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հետ: Կազիմիրովը տեղեկացրել է նաեւ, որ Մոսկվա է տանում Ալիեւի նամակը Ելցինին: Ըստ նրա, Անկախության օրվա նախապատրաստական աշխատանքներով զբաղված լինելով Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը նման նամակ չի ուղարկել Ելցինին:

Այնուհետեւ անդրադառնալով ու բարձր գնահատելով Հայաստանի ու Ադրբեջանի ղեկավարների մոսկովյան հանդիպումները, Կազիմիրովը հայտնել է, որ շարունակվում են աշխատանքները Քաղաքական մեծ համաձայնագրի վրա: Ըստ նրա, միամտություն կլիներ կարծել, թե մեկ համաձայնագրով լուծվելու են բոլոր հարցերը: Նա ընդգծել է նաեւ այն իրողությունը, որ բաժանարար ուժերն այստեղ խիստ տարբերվելու են դրանց դասական ընկալումից, քանզի ներառելու են նաեւ հայ եւ ադրբեջանցի զինվորականների: Իսկ ինչ մնում է խաղաղարար ուժերին, ապա ՌԴ նախագահի ներկայացուցիչը մեկ անգամ եւս ընդգծել է, որ Ռուսաստանից բացի ոչ մի երկիր նման զորք ուղարկելու ցանկություն չի հայտնել: Նա գտնում է նաեւ, որ գրավված տարածքների ազատման եւ փախստականների վերադարձման հարցերը պետք է քննարկվեն Համաձայնագիրը ստորագրելուց հետո: Կազիմիրովը վերստին իր բողոքն է հայտնել Մինսկի խմբի գործունեության առնչությամբ՝ նշելով, որ արդեն երրորդ անգամ այդ խումբն իր հանդիպումները նշանակում է այն օրերին, երբ Մոսկվայում շատ կարեւոր միջոցառումներ են ընթանում: Կազիմիրովը գտնում է, որ դրանով Մինսկի խումբը ցանկանում է Ռուսաստանին խաղից դուրս թողնել: Նա անդրադարձել է նաեւ Բաքվում ստորագրված նավթային պայմանագրին՝ նշելով, որ այն կարող է անուղղակիորեն ազդել հակամարտության լուծման վրա, քանզի նավթամուղի շահագործմամբ շահագրգռված պետությունները հավանաբար ամեն ինչ կանեն տարածաշրջանում կայունություն պահպանելու համար:

ԳԱԶ

Վերսկսվեց գազի մատակարարումը Հայաստան

Երեկ վերսկսվեց գազի մատակարարումը Հայաստան, որը դադարեցվել էր 3 օր առաջ Ուզբեկստանում տեղի ունեցած վթարի հետեւանքով: Միաժամանակ երեկ Երեւանում ավարտվեցին Հայաստանին թուրքմենական գազի մատակարարման հարցին նվիրված հայ-թուրքմենական բանակցությունները: Ինչպես տեղեկացնում է «Սնարք» գործակալությունը, բանակցությունների արդյունքում ստորագրված արձանագրության հիման վրա, Հայաստանը օրական կստանա 5 մլն խմ գազ, որի դիմաց տարեկան կտա 120 մլն ամերիկյան դոլար: Այդ առթիվ Հայաստանի վարչապետ Հրանտ Բագրատյանը «Սնարքի» թղթակցին հայտնել է, որ Հայաստանը թուրքմենական գազի համար վճարումները կկատարի ոչ միայն տարադրամով, այլեւ արտադրատեսակների կենսական նշանակություն ունեցող ապրանքներով, ոսկյա եւ այլ թանկարժեք զարդեղենով: Թուրքմենական պատվիրակությունը երեկ Երեւանից մեկնել է Թբիլիսի, իսկ հետո նաեւ կմեկնի Բաքու:

ԱՇԽԱՐՀ

6 երկիր բոյկոտում է մերձավորարեւելյան գագաթաժողովը

ԹՈՒՆԻՍ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՌԻԱ, ՍՆԱՐՔ: Արաբական երկրների լիգայի ներկայացուցչությանը մոտ կանգնած աղբյուրներից հայտնի դարձավ, որ Լիբիան, Ալժիրը, Սուդանը, Եմենը, Իրաքը եւ Իրանը պաշտոնապես հայտարարել են, թե իրենք հրաժարվում են մասնակցել հոկտեմբերի վերջերին Մարոկկոյի մայրաքաղաքում նախատեսված մերձավորարեւելյան երկրների գագաթաժողովի աշխատանքին: Որպես պատճառ նշվում է այն հանգամանքը, թե այդ խորհրդաժողովը Արեւմտյան Եվրոպայի աջակցությամբ կազմակերպում են ԱՄՆ-ը եւ Ռուսաստանը, որպեսզի «շրջանի արաբական ու մահմեդական երկրներին պարտադրեն Իսրայելի հետ տնտեսական դաշինք», որն սպառնում է այդ պետությունների ազգային շահերին: Ռաբաթի գագաթաժողովը կազմակերպված է Իսրայելի վարչապետ Իցհակ Ռաբինի եւ ՊԱԿ-ի գործկոմի նախագահ Յասեր Արաֆաթի նախաձեռնությամբ: Դրան աջակցել են մերձավորարեւելյան խաղաղության բանակցությունների համանախագահներ ԱՄՆ-ը եւ Ռուսաստանը: Գագաթաժողովին հատկապես եռանդով են նախապատրաստվում Իսրայելում, որի համար արաբ հարեւանների տնտեսական շրջափակման ճեղքումը կենաց-մահու հարց է դարձել ԱՄՆ-ի տնտեսական օգնության կրճատման պատճառով:

■ *Իսրայելցի մի պաշտոնատարի համաձայն, առաջիկա շաբաթվա ընթացքում կարող է հայտարարվել Իսրայել-Հորդանան դաշնագրի ստորագրման թվականը, թեեւ որոշ պատասխանատուներ հայտարարեցին, թե դաշնագրի նախագիծը դեռեւս հեռու է վերջնական տեսքից եւ միննի բազմաթիվ կետեր կան հարթելու: Մյուս կողմից, նախագահ Քլինթոնը Վաշինգտոնում խոսակցություններ է ունեցել Իսրայելի արտգործնախարար Շիմոն Պերեսի եւ Հորդանանի թագաժառանգ իշխան Հասանի:*

digitised by A.R.A.R.@

տեղական

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

Ռուսաստանի դեսպանատան հայտարարությունը

Վերջին շրջանում Ադրբեջանը, Ղազախստանը եւ Թուրքմենստանը հետեւողական փորձեր են անում պայմանագրեր ստորագրելու արեւմտյան ընկերությունների հետ՝ Կասպից ծովի նավթի ու գազի հանքահորերի յուրացման նպատակով: Սեպտեմբերի 20-ին նման պայմանագիր ստորագրվեց Բաքվում՝ Ադրբեջանի եւ արեւմտյան ընկերությունների միջեւ: Բացի այդ, Ադրբեջանն ու Թուրքմենստանը օրենսդրական ակտեր են ընդունել, որ ուղղված են կասպիական լայնածավալ տարածքների յուրացմանը: Նշված գործողությունները համատեղելի չեն Կասպից ծովի գործող իրավական ռեժիմի հետ եւ ոտնահարում են Ռուսաստանի իրավունքներն ու շահերը: Այս առթիվ Ադրբեջանի եւ Թուրքմենստանի դեսպանություններին սեպտեմբերի 12-ին, իսկ Ղազախստանի դեսպանությանը՝ սեպտեմբերի 16-ին ուղարկվել են համապատասխան նոտաներ:

Դրանցում մասնավորապես ասվում է, որ Կասպից ծովի առնչությամբ առնված միակողմանի քայլերն անօրինի են եւ չեն ճանաչվի Ռուսաստանի Դաշնության կողմից, որն իրեն իրավունք է վերապահում այնպիսի քայլեր ձեռնարկել, որոնք անհրաժեշտ կլինեն, եւ այն պահին, երբ նպատակահարմար կհամարի, վերականգնելու խախտված օրինականությունը եւ վերացնելու միակողմանի գործողությունների արդյունքները: Նման դեպքերում ամբողջ պատասխանատվությունը, ներառյալ հնարավոր նյութական վնասը, կընկնի նրանց վրա, ովքեր միակողմանի գործողություններ են ծավալում, դրանով իսկ քամահրանք դրսեւորելով Կասպից ծովի քնության, միջազգային պայմանագրերով սահմանված իրենց պարտականությունների նկատմամբ: ՓԱՍՏ

ԵՐԵՎԱՆ

Ֆոնդային բորսան լավատես է

Ինչպես հայտնի է, սեպտեմբերի 22-ին Ռուսաստանի կենտրոնական բորսայում ռուսական ռուբլու համեմատ դոլլարի գինը կտրուկ բարձրացավ մեկ սակարկության ընթացքում 125 ռուբլով: Այս աննախադեպ թռիչքը, բնականաբար, անդրադարձավ նաեւ ԱՊՀ երկրների դրամների փոխարժեքի վրա: Սակայն, որքան էլ զարմանալի է, հայկական դրամը ընդհանրապես չտատանվեց: Երեկ կայացած մամուլի ասուլիսում Երեւանի ֆոնդային բորսայի նախագահ Սեդրակ Սեդրակյանը դա բացատրեց իրենց ճիշտ կանխատեսումներով: Թեեւ ռուսական «Բիզնես-ՏԱՍՍ» գործակալությունն այն կարծիքն էր հայտնել, թե առաջիկայում ռուսական ռուբլին կշարունակի իջնել, այնուհանդերձ Երեւանի ֆոնդային բորսայի մասնագետները կանխատեսել էին, որ արդեն հաջորդ օրը ռուսական ռուբլին նորից կբարձրանա: Այդպես էլ եղավ՝ հաջորդ սակարկության ժամանակ ռուսական ռուբլին բարձրացավ 45 կետով:

Այնուհետեւ պրն. Սեդրակյանն անդրադարձավ ընդհանրապես ֆոնդային բորսայի գործունեությանը՝ հայտարարելով, թե այն երբեք չի սնանկանա, քանի որ որպես ռեզերվ ունի ոսկի, արծաթ, կանխիկ տարադրամ եւ արժեքավոր թղթեր, իսկ նրա գործունեությունն ի վիճակի է ապահովել տարեկան մինչեւ մի քանի հազար տոկոս շահույթ: Ըստ բորսայի նախագահի կանխատեսումների, մինչեւ տարեվերջ Երեւանում ամերիկյան դոլլարի փոխարժեքը կբարձրանա մինչեւ 420-430 դրամ (հիշեցնենք, որ ավելի վաղ Հայաստանի կենտրոնական բանկի նախագահ Բագրատ Ասատրյանը նշել էր 470 թիվը): Պրն. Սեդրակյանն անդրադարձավ նաեւ համահայտ JMZ ֆիրմայի հետ կապված սկանդալին՝ հայտարարելով նաեւ, թե Հայաստանում կան մի շարք այլ կազմակերպություններ, որոնք աշխատում են նույն սկզբունքով, եւ որոնց նույն ճակատագիրն է սպասում: Իսկ պատճառն այն է, որ այդ կազմակերպությունները որեւէ լուրջ բազա չունեն, իսկ բնակչության գիտելիքներն այդ բնագավառում խիստ սահմանափակ են: Պրն. Սեդրակյանը չմոռացավ նաեւ մեղադրել մամուլին եւ զանգվածային լրատվության մյուս միջոցներին, որոնք «Փողը վերցնում են, գովազդներ տալիս ու քաշվում մի կողմ»: Մինչդեռ, ըստ նրա, արտասահմանում նման դեպքերում թերթերը վիթխարի տուգանքների են ենթարկվում: Մի խոսքով, եթե ամփոփենք պրն. Սեդրակյանի մտքերը, ապա կարելի է ասել, որ «ամենահուսալին Երեւանի ֆոնդային բորսայի արժեթղթերն են», որոնց դիվիդենտներն ամենամեծը կլինեն հանրապետությունում:

Ինչ վերաբերում է JMZ ֆիրմային, ապա պրն. Սեդրակյանն այն կարծիքը հայտնեց, թե գուցե ֆիրման կարողանա վերադարձնել գումարները (ըստ նրա՝ մոտ 1.8 մլն. դոլլար), «նայած, թե ինչպես լեզու կգտնեն իրավապահ մարմինների հետ»:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ

Տեր-Պետրոսյանը կարճ հանդիպում ունեցավ Ալիեւի հետ

ՄԱԿ-ում ՀՀ նախագահի այցի շրջանակներում սեպտեմբերի 26-ին Լ. Տեր-Պետրոսյանը հանդիպում ունեցավ Արգենտինայի նախագահ Կառլոս Մենեմի հետ: Քննարկվեցին հայ-արգենտինական հարաբերությունների հետագա զարգացման հեռանկարները տնտեսական ու քաղաքական ոլորտներում: Շոշափվեցին ղարաբաղյան հակամարտության խաղաղ կարգավորման ուղղությամբ համատեղ քայլեր ձեռնարկելու հնարավորությունները: Արգենտինայի նախագահ Մենեմը սիրով ընդունեց ՀՀ նախագահի հրավերը՝ այցելել Հայաստան եւ իր հերթին հրավիրեց Լ. Տեր-Պետրոսյանին այցելելու Արգենտինա:

ՀՀ նախագահի մամուլի ծառայությունից ստացած տեղեկությունների համաձայն, սեպտեմբերի 26-ին սկսվեցին ՄԱԿ-ի 49-րդ նստաշրջանի գլխավոր քննարկումները, որոնց ընթացքում ելույթով հանդես եկան ԱՄՆ-ի նախագահ Քլինթոնը եւ Ռուսաստանի նախագահ Ելցինը: Նույն օրը, ի պատիվ պետությունների ղեկավարների, ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս-Ղալին ճաշ տվեց, որին ի թիվս 15 երկրների նախագահների, ներկա էր նաեւ ՀՀ նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանը: Ճաշի սկզբում գլխավոր քարտուղարը ողջույնի խոսքով դիմեց հրավիրվածներին, որով գնահատանքով նշեց ՄԱԿ-ի դերն ու միջազգային անվտանգության ապահովման եւ միջազգային հարաբերությունների ամրապնդման գործում: Պետությունների ղեկավարների անունից պատասխան խոսքով հանդես եկավ նախագահ Քլինթոնը: Ճաշի ընթացքում ՀՀ նախագահը կարճ առանձնազրույցներ ունեցավ ԱՄՆ-ի նախագահ Քլինթոնի, Ռուսաստանի նախագահ Ելցինի, Ադրբեջանի նախագահ Ալիեւի, Խորվաթիայի նախագահ Թուջմանի, Նիկարագուայի նախագահ Չամորոյի, Մեքսիկայի նախագահ Սալինասի եւ այլոց հետ:

Երեկոյան ՀՀ նախագահը հյուրընկալվեց Կոլումբիայի համալսարանի միջազգային եւ հասարակական հարաբերությունների Հարիմանի կենտրոնի կողմից: Կոլումբիայի համալսարանում նախագահ Տեր-Պետրոսյանը հանդես եկավ նաեւ դասախոսությամբ, որին ներկա էին համալսարանի պրոֆեսորա-դասախոսական կազմի, Նյու Յորքի տարբեր հետազոտական հաստատությունների եւ հայ համայնքի գիտական շրջանների բազմաթիվ ներկայացուցիչներ: Իր ելույթի ընթացքում նախագահ Տեր-Պետրոսյանը մանրամասնորեն խոսեց նախկինում խորհրդային հանրապետությունների վիճակի մասին, հետխորհրդային շրջանում դրանում Ռուսաստանի դերի ու տեղի, ինչպես նաեւ Հայաստանում եւ Կովկասում տեղի ունեցող քաղաքական ու տնտեսական զարգացումների մասին: Նախագահ Տեր-Պետրոսյանի ելույթին հաջորդեց հարց ու պատասխանը, որի ժամանակ նա հանգամանալիորեն կանգ առավ ղարաբաղյան հիմնախնդրի, նրա խաղաղ կարգավորման գործընթացում վերջին զարգացումների եւ խնդրի լուծման հնարավոր տարբերակների վրա: ՆՏ

ԱՐԱՐԱՏ

Գործադուլը շարունակվում է

ԱՐԱՐԱՏ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍՏ: Արդեն մեկ ամիս է, որ Արարատի շրջանի ուսուցիչները գործադուլի միջոցով առաջ են քաշել մի շարք սոցիալ-տնտեսական հարցեր: Թեեւ մի քանի դպրոցներ արդեն սկսել են աշխատել, սակայն շրջկենտրոնի եւ Արարատ քաղաքի դպրոցները շարունակում են բողոքը:

Սեպտեմբերի 26-ից նրանց միացան նաեւ Արտաշատի շրջանի ուսուցիչները: Վերջիններիս արարքը ինչ-որ տարօրինակ է թվում, քանի որ արարատցի ուսուցիչների մեկամսյա գործադուլը դեռեւս ոչ մի արդյունք չի տվել:

Այն լուրերը, թե հնարավոր են ծնողների կողմից որոշ վճարումներ դասերը սկսելուց հետո, Արարատի ժողկրթբաժինը բացառում է, քանի որ նրանք այդպիսի որոշում չեն կայացրել:

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Դատարանը Վահան Ավագյանի խափանման միջոցը չվերացրեց

Վահան Ավագյանի դատավարության երեկվա նիստն սկսվեց ամբաստանյալի այն միջնորդությամբ, թե խցից դուրս բերելուց հետո, մեկուսարանի մեջ խուզարկել է իրեն եւ վերցրել մեղադրական եզրակացության պատճենը, իր անձնական գրառումները, որոնց շուրջ նա պատրաստվում էր դատապաշտպանի հետ խորհրդակցելուց հետո, ներկայացնել դատարանին:

Ըստ Ավագյանի, քննչական մեկուսարանի մեջ առաջնորդվելով 1937 թվի ինչ-որ փաստաթղթով, իրեն հայտնել է, թե առգրավվածը փոստով կուղարկի դատավորին: Դատավոր Ղուկասյանն այդ առգրավված փաստաթղթերը ստացավ դատական նիստի ընթացքում եւ խոստացավ հանձնել Վահան Ավագյանին: Դատապաշտպան Սահակյանը ընդգծեց, որ նման ապօրինական գործողություններ այլեւս չկատարվեն: Մինչ այդ, Վահան Ավագյանի կինը ցուցմունք տվեց, որից հայտնի դարձավ, թե ԱԱՊՎ-ի ներկայացուցիչները փորձել են լրտեսող սարք տեղադրել Վ. Ավագյանի տան նկուղային հատվածում, սակայն այդ փաստը բացահայտվել է նրա հոր եւ կնոջ կողմից: Հետագայում, ԱԱՊՎ-ի աշխատակիցները խնդրել են միկրոֆոնը հետ վերադարձնել, փոխարենը խոստանալով ապօրինի զենքի հարցով Վահան Ավագյանին մեղադրանք չներկայացնել: Հայրը միկրոֆոնը վերադարձրել է, բայց մեղադրանքը այնուամենայնիվ ներկայացվել է, թեեւ մարտի 12-ին ներկայացված մեղադրանքում բացի պետական գաղտնիքի հրապարակումից, զենքի մասին որեւէ խոսք չի եղել: Զարուհի Յավրյանը հայտնեց նաեւ, թե ինքը երբեւէ չի տեղեկացել, թե ինչ կա համակարգչային նիշքերում:

Դատապաշտպան Ռուբեն Սահակյանը միջնորդեց, որպեսզի վերացվի խափանման միջոցը, որպես հիմք ընդունելով, որ Վահան Ավագյանը չի խուսափի քննությունից, չի խոչընդոտի, հանցագործություն չի կատարի: Նա հրապարակեց նաեւ օրենսդրական փաստաթղթեր, որոնցով հիմնավորվում է, որ 70-ով հայտնի պետական գաղտնիքը հրապարակելու համար քրեական պատասխանատվության ենթարկելու օրինական հիմքերը վերացել են: Ռուբեն Սահակյանի ասելով այդ մասին տեղյակ չեն եղել ոչ դատավորը, ոչ դատախազությունը, ոչ ԱԱՊՎ-ի քննիչը, այլապես այդպիսի գործ չէին հարուցի: Դատապաշտպանը նշեց, որ ԽՍՀՄ ժամանակ հաստատված գաղտնիքների ցանկը իր ուժը կորցրել է դեռեւս 1990-ի նոյեմբերի 29-ին:

«Դատախազը այդ գործը պետք է կարճեր, որովհետեւ հանցակազմ տեղի չի ունեցել», ասաց նա: Վահան Ավագյանի դեմքում կարող էին վարչական տույժի ենթարկել, բայց ոչ թե կալանել եւ նման անհիմն մեղադրանքներ ներկայացնել: «Ուստի Վ. Ավագյանին կալանավորած պաշտոնյաների գործողություններում կա հանցակազմ՝ ապօրինի կալանել եւ ապօրինի մեղադրանք են առաջադրել», ասաց նա:

Ռուբեն Սահակյանը նշեց նաեւ, թե դատավոր Ղուկասյանը խախտել է խորհրդակցական սենյակի գաղտնիքը, եւ ներկայացրած միջնորդության մասին, այն է՝ վերացնել խափանման միջոցը, որոշում է կայացրել ոչ թե դատարանի հետեւում հատուկ նախատեսված սենյակում, որտեղ հեռախոս չկա, այլ գնացել է իր սենյակը: Դատավոր Ղուկասյանը նույնն ասելով հավաստիացրեց, թե ինքը ոչ մեկին չի զանգահարել եւ չի խորհրդակցել: Ինչեւէ, Ռուբեն Սահակյանը համոզված է, որ դատարանից արդարացի վճիռ չի կարելի սպասել: Եթե հակառակը լինի, ապա ինքը պատրաստ է ներողություն խնդրել: Իսկ նիստը կշարունակվի [illegible] օրը:

Ա. Հ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ադրբեջանո՞ւմ են լավ ապրում, թե Հայաստանում

1994 թ. օգոստոսի վերջին աշխատավարձերի, թոշակների եւ նպաստների նվազագույն դրույքներն Ադրբեջանում կազմել են ամսական 2000 մանաթ (100 մանաթը հավասար է 51,4 ռուսաստանյան ռուբլու): Միջին ամսական աշխատավարձը եղել է 7,5 հազ. մանաթ այն դեպքում, երբ կենսապահովման մինիմումի բյուջեի մեծությունը 37 հազ. մանաթ է: Վճարման ունիվերսալ միջոցով (ԱՄՆ դոլլար կամ ՌԴ ռուբլի) հաշվարկելով բոլոր այս ցուցանիշները, բացի վերջինից՝ մոտավորապես երկու անգամ ավելի մեծ են, քան Հայաստանում: Սակայն այս երկու երկրների միջեւ ընդհանուրն այն է, որ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի բնակչության 90 տոկոսից ավելիի եկամուտները ցածր են նշված կենսապահովման մինիմումից: ՆՏ

Ֆրանսիայում միավորվեցին հայազգի բոլոր նախկին մարտիկները

Սա տեղի ունեցավ դեռեւս այս տարվա գարնանը, մայիսի 22-ին, երբ Ֆրանսիայի Վալանս քաղաքում հավաքվեցին Ֆրանսիայի հայազգի բոլոր նախկին մարտիկները: Նպատակն էր միավորել այդ երկրի տարածքով սփռված նախկին մարտիկների միությունները եւ ընտրել նախագահ: Երկու շաբաթ առաջ Փարիզից մեզ տեղեկացրին, որ հայազգի նախկին մարտիկների ազգային ֆեդերացիայի նախագահ է ընտրվել գնդապետ Անդրե Սեֆերյանը, որը մինչ այդ գլխավորում էր Իսի լե Մուլինոյի նմանատիպ կազմակերպությունը եւ փոխնախագահն է Ֆրանսիայի օտար ծագումով նախկին մարտիկների միության: Միացյալ այս նոր կազմակերպության նստավայրն է հաստատվել Իսի լե Մուլինոն:

ԱԹԵՆՔ

Սեւծովյան համագործակցության բանկն ստեղծվում է

ԱԹՍ, 23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ: Ռոյտեր լրատու գործակալությունը հաղորդում է, որ Սեւծովյան տնտեսական համագործակցության խորհուրդը սեպտեմբերի 23-ին հայտարարել է որպես տնտեսական հենարան ստեղծվելիք շրջանային բանկի բաժնետոմսերի բաժանման չափերը: Գործնական աշխատանքների համար Աթենքում հավաքված պաշտոնական անձանց տվյալների համաձայն, Հունաստանը, Թուրքիան եւ Ռուսաստանը պետք է ունենան դրա 16,5 տոկոսը, Բուլղարիան, Ռումինիան եւ Ուկրաինան՝ 13,5 տոկոսը, մինչ Վրաստանը, Մոլդովան, Հայաստանը, Ալբանիան եւ Ադրբեջանը՝ ընդամենը 2 տոկոսը: Բանկը, որը պետք է հիմնադրվի Հունաստանի հյուսիսային մասում գտնվող Սալոնիկ քաղաքում եւ ղեկավարվի մի բյուրոյի կողմից, ունենալու է 1,6 մլրդ. դոլլարի հասնող ֆինանսական գործարք կատարելու հատուկ իրավունքներով օժտված կապիտալ: Այդ կապիտալն ստեղծվում է Միջազգային վալյուտային ֆոնդի պահեստային շահույթներից, որոնց արժեքը հավասարազոր է դոլլարի, ֆունտի, ֆրանկի, իենի եւ մարկի համակցական արժեքին:

Բանկը, որը պետք է սեւծովյան երկրների, Բալկանների եւ նախկին խորհրդային Միության հանրապետությունների միջեւ ավելի սերտ հարաբերություններ հաստատելու մղիչ ուժը հանդիսանա, ֆինանսավորվելու է իր անդամների կողմից, հաղորդում է խորհրդի գլխավոր քարտուղար, ազգությամբ ռուս Եւգենի Կոսովը: «Շատ շուտով, հավանաբար մյուս տարվանից բանկը կսկսի հավաքել գումարները», ասաց նա: Ըստ պաշտոնական անձերի, բանկն իր աշխատանքներն սկսելու է հաջորդ տարվա առաջին կեսին: Համապատասխան շենքն արդեն տրամադրված է, եւ Հունաստանի ազգային բանկն իր պատրաստակամությունն է հայտնել օժանդակելու կազմակերպչական հարցերում: «Մենք բոլորս ներդնելու ենք մեր փողերը եւ հույս ունենք, որ ապագայում բոլորս էլ շահելու ենք», նշել է Կոսովը:

Ռոյտերը նաեւ հաղորդում է, որ Հունաստանում երկօրյա հանդիպումների ժամանակ Մոլդովան արդեն իսկ վավերացրել է բանկի հիմնադրման համաձայնությունը: Աշխատանքային խումբը, այդ երկու օրերի ընթացքում, քննարկել է մի շարք կազմակերպչական հարցեր, ինչպես նաեւ անդամ երկրների գիտական հաստատությունների միջեւ համագործակցություն ծավալելու խնդիրը: 1993 թ. Ստամբուլում ստեղծված այս միությունը որոշ չափով նմանվելու է եւրամիությանը: Նախատեսվում են հոկտեմբերին հանդիպումներ անցկացնել Վառնայում (Բուլղարիա) քննարկելու համագործակցության հնարավորությունները էներգիայի բնագավառում, իսկ նոյեմբերին Հայաստանում՝ քննարկելու գիտության եւ տեխնոլոգիայի հարցեր:

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Դ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, AT&T (7-8852) 151065
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ հեռ. 521635
Խմբագիր
ՀԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 529221
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայություն / 581841
Ոճը եւ ձեւաւորումը ՊԱՒԷԼ ՊԱԼԼԻՔԵԱՆԻ
Apple Macintosh
Համակարգչային շարուածք «Ազգ» թերթի
Azg armenian daily
LIBERAL DEMOCRATIC NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱՊՀ

ՇՐՋԱՆ ԱՊՀ

ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայերը Հյուսիսային Կովկասում

Ադրբեջանից փախած գաղթականները հիմնականում այստեղից տեղափոխվում են Ռուսաստանի խորքերը

Ներկայումս մոտ 800 հազար հայ է ապրում Հյուսիսային Կովկասի ազգային հանրապետություններում եւ Ռուսաստանի Դաշնության Կրասնոդարի ու Ստավրոպոլի երկրամասերում: Չնայած որ այդ ամբողջ շրջանը մտնում է Ռուսաստանի կազմի մեջ, հայերի վիճակը Հյուսիսային Կովկասի հանրապետություններում խիստ տարբեր է:

Անմիջապես նշենք, որ շրջանում հայերի համար բարենպաստ վիճակ գոյություն ունի լոկ երեւույթին միայն Հյուսիսային Օսիայում: Համենայնդեպս, տեղեկություններ կան այն մասին, որ օս-ինգուշական հակամարտության ամբողջ ժամանակամիջոցում Հյուսիսային Օսիայից ոչ մի հայ ընտանիք չի վերադարձել: Հարկ է նշել, որ Հյուսիսային Օսիայի հայ բնակչության գրեթե կեսն ապրում է օս-ինգուշական հակամարտության տարածքի հարեւանությամբ՝ Մոզդոկի շրջանում: Հայտնի է, որ Հյուսիսային Օսիան ռազմավարական կարեւոր դիրք է գրավում Կովկասյան գլխավոր լեռնաշղթայի կենտրոնում, կարեւոր մայրուղու՝ Ռազմավիրական ճանապարհի սկզբնամասում: Հենց Հյուսիսային Օսիայում հայ բնակչության առկայությունը եւ դրա ոչ թե շատ նպաստավոր վիճակը բերեւս բացատրվում են նաեւ նրանով, որ Հյուսիսային Կովկասի միայն այդ հանրապետությունում է, որ գոյություն չունի վառ արտահայտված իսլամական «հոգեգալություն»:

Միանգամայն այլ է հայերի վիճակը հարեւան խռովարար Չեչնիայում: Անկախության հռչակումից հետո այնտեղ աշխուժացել են իսլամամետ կազմակերպությունները: Սկզբում նկատվում էր Չեչնիայի հայ բնակչության արտահոսք, որտեղ նրանք կենտրոնացած էին հիմնականում Գրոզնի քաղաքում: Չեչեն գրոհայինները նույնիսկ Ղարաբաղում մարտնչում էին ադրբեջանցիների կողմից: Բայց շուտով իրավիճակը փոխվեց: Ջոհար Դուդաեւի աջակցության շնորհիվ չեչենները հեռացան Ղարաբաղից, եւ Չեչնիայի հայերը սկսեցին փոքր-ինչ ավելի հանգիստ ապրել: Ներկայումս Չեչնիայի մայրաքաղաք Գրոզնիում հայերի վիճակն անչափ ծանր է: Մեզ հասած տեղեկությունների համաձայն, շրջափակման մեջ հայտնված Ջոհար Դուդաեւին հավատարիմ զինված կազմավորումներն աստիճանաբար բարոյալքվում են եւ ոտնահարելով բոլոր, այդ թվում նաեւ բարոյական օրենքները, հալածում, կողոպտում եւ բռնաբարում են: Չի կարելի ասել, թե հալածվում են միայն հայերը: Նրանց հետ մեկտեղ ծանր պայմաններում են ապրում ռուսները եւ շատ այլ ազգեր ու ազգություններ: Չեչնիայի այժմյան ներքաղաքական իրադրությունը կործանարար կերպով է անդրադառնում հայկական գաղութի վրա: Չեչնիայից հայ բնակչությունը մեկնում է, չնչին բացառությամբ, հիմնականում դեպի Ռուսաստանի կենտրոնական շրջաններ: Իսկ այդ արտահոսքը, ըստ էության, կամայացնի մի որոշակի կարեւոր հատված, որը Հայաստանը կապում է Դաղստանի հայ գաղութի հետ:

Այստեղ Դաղստանի Հանրապետությունում, հայերը նույնպես հանգիստ չեն ապրում: Իսլամական գործոնի ակտիվացման հետ մեկտեղ առկա են նաեւ մի շարք քաղաքական գործոններ: Դրանցից առաջինը Ադրբեջանի հարեւանությունն է, որտեղից եկածները ոչ միայն ապրում են Դաղստանում, այլեւ պաշտոններ զբաղեցնում իշխանության կառույցներում: Օրինակ, Դերբենդում քաղաքապետ Ալի Ահմեդովի եւ ՆԳՆ պետ Ս. Մամեդովի պաշտոնավարման ժամանակամիջոցում քաղաքում հայկական ոչ մի ընտանիք չմնաց: Հայերի համար աննպաստ մթնոլորտ է ստեղծվում նաեւ այն պատճառով, որ ռուս-ադրբեջանական սահմանի երկայնքով աշխուժացել է լեզգիների ազգային շարժումը, որոնք պահանջում են Լեզգիստանի պետության ստեղծման իրավունք: Լեզգիների եւ ադրբեջանցիների հարաբերությունների պարզման այդ պայմաններում, ցավոք, տուժում են միանգամայն ուրիշ ժողովուրդներ: Հայ բնակչության արտահոսքի մեծ եւ բերեւս կարեւորագույն գործոն է այն, որ տվյալ հանրապետությունում բարձր է գործազրկության մակարդակը, շատ են հանցագործությունները, իսկ իշխանությունները չեն կարողանում կասեցնել դրանք: Ինչպես ամենուրեք, առավել ձեռներեց հայերը կրճատում են իրենց ֆինանսական գործերը եւ մեկնում Ռուսաստանի կենտրոնական շրջաններ, հիմնականում խոշոր քաղաքներ:

Վիճակն ավելի լավ չէ նաեւ հայկական սփյուռքի արեւմտյան մասում՝ Կաբարդա-Բալկարիայում, Կարաչայ-Չերքեզիայում, Ռուսաստանի Ստավրոպոլի ու Կրասնոդարի երկրամասերում: Կաբարդա-Բալկարիայում ներքաղաքական իրադրությունը բավական անկայուն է: Խորհրդային իշխանության տարիներին որպես վարչական կազմավորում ստեղծված Կաբարդա-Բալկարիան ԽՍՀՄ-ի փլուզումից հետո ազգային-պետական գիտակցության վերելք է ապրում: Այսպես, բալկարները դժգոհ են այն բանից, որ հանրապետությունում բոլոր պաշտոնատար անձինք ազգությամբ կաբարդացիներ են: Այդ հիստերիային ուժգնորեն աջակցում են նաեւ այնտեղ շատ ազդեցիկ կրոնաիսլամական կազմակերպությունների կողմնակիցները: Եւ երբ կրոնամոլները միշտ մարում էին ազգայնականության հրդեհները, ապա այժմ քաղաքական ասպարեզից դուրս մնալուց հետո նրանք շատ ճարտկորեն բորբոքում են ազգայնականության կրակը, պարբերաբար «յուղ լցնում» դրա վրա: Իրավիճակը սրում է նաեւ «Հալածված ժողովուրդների մասին» հանրահայտ օրենքը, որի համաձայն, դեռ 40-ական թթ. Սիբիր եւ Միջին Ասիա աքսորված կաբարդացիներն ու բալկարները, հայրենադարձության հնարավորություններից զրկված, սկսել են վերադառնալ հանրապետություն: Սակայն Ռուսաստանի Դաշնության կառավարությունը մինչեւ վերջ չի կատարում այդ օրենքով իր ստանձնած պարտավորությունները, այսինքն, հալածվածների վնասները փոխհատուցելու փոխարեն վերադարձողներին տների կառուցման համար հող է հատկացնում առավելապես գյուղական վայրերում: Այս հանգամանքը գործազրկության բարձր մակարդակի հետ մեկտեղ սպառնում է ուշադրությունը բեւեռել ոչ բնիկ եւ ոչ ռուս ազգությունների վրա: Այս խնդրով Կաբարդա-Բալկարիայի հայկական փոքրաթիվ սփյուռքն ապրում է տագնապալի պայմաններում: Հայերի տարաբնակության վայրերը հիմնականում համընկնում են ռուսների բնակության վայրերին:

Դա միակ մեղմացուցիչ հանգամանքն է հայերի կենսագործունեության համար, թեեւ այնքան էլ չի ազդում հանրապետությունում հայերի հետագա բնակության վրա: Որոշ տվյալների համաձայն, դիտվում է հայերի արտահոսք հիմնականում դեպի Կրասնոդարի եւ Ստավրոպոլի երկրամասեր: Ինչպես որ ամբողջ Հյուսիսային Կովկասում, հայերի հիմնական զանգվածը կազմում են Ադրբեջանից փախած գաղթականները, որոնք որոշ ժամանակ ապրել են Հայաստանում եւ տեղափոխվել այստեղ, իսկ այստեղից էլ արդեն մեկնում են տարբեր կողմեր:

Հայկական սփյուռքի վիճակը գրեթե նույնն է հարեւան Կարաչայ-Չերքեզիայում: Այդ հանրապետությունում բարձր է վրաց-աբխազական հակամարտության զոհերի, ինչպես նաեւ Հյուսիսային Կովկասի մյուս թեժ կետերից եկած հայ գաղթականների տոկոսը: Առաջին օգնությունն ստանալուց հետո նրանք ըստ էության հանձնվում են ճակատագրի քմահաճույքին: Նրանց չեն գրանցում նույնիսկ որպես գաղթականների: Այս ամենը հիմք չի ստեղծում այդ վայրերում հայ բնակչության ամրապնդման համար:

Կրասնոդարի եւ Ստավրոպոլի երկրամասերում հայկական սփյուռքի վիճակը Հյուսիսային Կովկասի ազգային հանրապետությունների համեմատությամբ առավել հանգիստ է: Սակայն մամուլում արդեն գրվել է հայ բնակչության դեմ կազակ որոշ ղեկավարների ձեռնարկած գործողությունների մասին: Կազակների հակաօտարնական, թերեւս գործողությունները խրախուսում են հայերի արտահոսքը դեպի Ռուսաստանի խորքերը: Զգալի դեր խաղաց նաեւ այն փաստը, որ Կրասնոդարի երկրամաս մտնելու համար սահմանվեց այցագրային կարգ, որը սահմանափակում է հայերի ներհոսքը: Այդ երկրամասերում հայ բնակչության հիմնական զանգվածը բնիկ հայերի հետ մեկտեղ կազմում են Ադրբեջանից փախած եւ Հայաստանում որոշ ժամանակ ապրած գաղթականները, կան նույնիսկ Ղարաբաղի Շահումյանի շրջանից եկած գաղթականներ, որոնք ցանկություն են հայտնել հայրենիք վերադառնալ:

Բերված բոլոր փաստերը վկայում են, որ Հյուսիսային Կովկասի ժողովրդագրական բարդ պայմաններում այդ շրջանում հայերի տարաբնակության ինքնաբուխ ընթացքը կարող է քաղաքական հուժկու գործոն լինել ինչպես ի նպաստ, այնպես էլ ի վնաս հայերի: Այստեղ հարկ է նշել նաեւ այն, որ իրենց թվով (800 հազար, ըստ ոչ պաշտոնական տվյալների) հայերը երրորդ տեղում են ռուսներից (12 միլիոն) եւ ուկրաինացիներից (1 միլիոն) հետո: Տեղին է նշել, որ երբ մեր հանրապետությունը մեծ ուշադրություն է դարձնում Հյուսիսային Օսիայի, Ստավրոպոլի, Կրասնոդարի երկրամասերի հայկական սփյուռքին, ապա ոչ հայաշատ վայրերին զգալիորեն պակաս ուշադրություն է դարձվում, ինչը կարող է բացասաբար գնահատվել Հյուսիսային Կովկասի տեղական ղեկավարությունների կողմից:

Դա թույլ տալու իրավունք չունենք, քանզի ժամանակի ընթացքում կարող ենք զրկվել կարեւոր ռազմավարական քաղաքական գործոնից:

ՌՈԶԱ ԳԱՐԻԲՅԱՆ,
Պատմագիտության թեկնածու

ՀԱՄԱՌՈՏ

Գայդար. «Հոկտեմբերյան դեպքերի կրկնությունը քիչ հավանական է»

ՄՈՍԿՎԱ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ, ԻՆՖ-ՊՐԵՍ: Անցյալ տարվա հոկտեմբերի 3-4-ի դեպքերի կրկնության հավանականությունը փոքր է, «Լիտերատուրնայա գազետայի» թղթակցի հետ զրուցելիս ասաց «Ռուսաստանի ժողովրդավարական ընտրություն» կուսակցության խորհրդի նախագահ Եգոր Գայդարը: Իհարկե, ընդդիմությունը կփորձի ապակայունացնել իրավիճակը, բայց դա հազիվ թե հաջողվի, նշեց նա: Դրա առաջին պատճառն այն է, որ այժմ երկիշխանություն չկա: Երկրորդ պատճառը ընդդիմադիրների զանգվածային քաղաքական հենարանի բացակայությունն է: «Այսօր անհնար է գտնել բարիկադների ձգտող տասնյակ հազարավոր մարդկանց, էլ չեմ խոսում միլիոնավորների մասին», ավելացրեց Գայդարը:

Էլչիբեյը հրաժարվում է ապաստանել Թուրքիայում

Ինչպես հաղորդում է «Հյուրրիյեթը», սեպտեմբերի կեսերին Նախիջեւանում էր գտնվում Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովի պատվիրակությունը՝ մեջլիսի նախագահ Հյուսամեդդին Ջինդորուկի հանձնարարությամբ: Պատվիրակության առաքելության նպատակը Ադրբեջանի նախկին նախագահ Էլչիբեյին «կյանքի անվտանգության ապահովման» նկատառումներով Թուրքիա փոխադրելն էր: Սակայն Էլչիբեյը մերժել է Անկարայի առաջարկը պատճառաբանելով, թե ինքը «70 տարի պայքարել է ռուսական լծի դեմ, կմեռնի, բայց չի լքի հայրենիքը»: Մ. Թ.

Շեւարդնաձեի նյարդերը չդիմացան

ԹԲԻԼԻՍԻ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ: Վրաստանի պետության ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեն այսօր խորհրդարանի պատգամավորներից պահանջեց վերջապես լուծել իր պաշտոնաթողության հարցը կամ էլ իրեն հնարավորություն տալ հանգիստ աշխատելու: Շեւարդնաձեի այդքան կտրուկ հայտարարության պատճառ Աբխազիայի խնդրին նվիրված երկարատեւ վիճաբանություններ էին, որոնց ընթացքում պետության ղեկավարի հասցեին մեղադրանքների տարափ էր տեղացել Սուխումի կորստյան կապակցությամբ:

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Չեչնիան պնդում է, թե Ռուսաստանը մտադիր է ռմբակոծել Գրոզնին

ԳՐՈԶՆԻ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ, ԻՆՖ-ՊՐԵՍ: Չեչնիայի պետանվտանգության վարչությանը վկայակոչելով, Չեչենպրեսը պնդում է, թե Ռուսաստանի հակահետախուզության եւ պաշտպանության նախարարության դաշնակցային ծառայությունները մշակել են Գրոզնիի կենտրոնի ռմբակոծման ծրագիր: «Ձեռնարկումը ծրագրված է իրականացնել Խասբուլատովի, Ավտուրխանովի եւ Գանտեմիրովի իրար ունեցած ավիացիոն տեխնիկայի ուժերով: Օդային գրոհի ենթակա օբյեկտների թվում են Կառավարության տունը, Պետանվտանգության վարչության, Ներքին գործերի նախարարության շենքերը, երկու ռազմավանները: Հաղորդվում է, որ այդ ցանկում է նաեւ վերջերս կառուցված շարժական կամուրջը, ինչպես նաեւ [illegible] [illegible] եւ ստալինյան բռնությունների զոհերի հուշահամալիրը:

Հարավսլավիա. Ռուսաստանը կողմ է պատժամիջոցների վերացմանը

ՄՈՍԿՎԱ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՌԻԱ, ՍՆԱՐՔ: Ռուսաստանի փոխարտգործնախարար Վիտալի Չուրկինը լրագրողներին հայտարարեց, որ իր երկիրը մտադիր է շարունակել Բելգրադի դեմ ուղղված պատժամիջոցների աստիճանական վերացման քաղաքականությունը:

Շաբաթ օրը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը բանաձեւ էր ընդունել Հարավսլավիայի Միութենական Հանրապետության շրջափակումը մասնակիորեն վերացնելու մասին: Այդ որոշումը կգործի 100 օր, որից հետո Բելգրադի պարտավորությունների կատարման դեպքում հնարավոր է պատժամիջոցների հետագա մեղմացում: Բայց նույնիսկ այդ 100 օրվա ընթացքում Ռուսաստանը դրականորեն կարձագանքի Հարավսլավիայի ղեկավարության բոլոր խաղաղասիրական քայլերին, հայտարարեց Վիտալի Չուրկինը: Նրա կարծիքով, ռուսական կազմակերպությունները պետք է Բելգրադի հետ կապեր վերահաստատեն տնտեսական, մշակութային եւ մարզական բնագավառներում:

Ելցինը եւ Քլինթոնը հավաստում են, որ հարաբերությունները չեն սառել

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ, 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՌԻԱ, ՍՆԱՐՔ: Բորիս Ելցինը հերքեց այն ենթադրությունները, թե վերջերս ռուս-ամերիկյան հարաբերություններում ինչ-որ սառնություն է ծագել: Երկուշաբթի երեկոյան ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովում իր ելույթից հետո, Վաշինգտոն մեկնելուց առաջ, Ելցինն ընդգծեց, որ սառնություն կամ խզում, քաղաքական կամ տնտեսական ոլորտում գործակցային հարաբերություններից որեւէ նահանջ գոյություն չունեն: Ռուսաստանի նախագահը հայտարարեց, որ Վաշինգտոնում ԱՄՆ-ի նախագահի հետ ինքը կքննարկի շուրջ 50 հարց: Առաջին տեղում են քաղաքական, երկրորդում՝ տնտեսական խնդիրները:

Իր հերթին, ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովի նստաշրջանում ելույթ ունենալով, ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնը մասնավորապես ընդգծեց, որ ռուս-ամերիկյան հարաբերությունների վիճակը մեծ վստահություն է ներշնչում: Մենք այնպիսի գործակցություն ենք սկսել, որը ոչ թե նախատեսում է բոլոր հարցերի առթիվ լիակատար համաձայնություն, այլ ենթադրում է իսկական փոխադարձ հարգանք, ասաց Քլինթոնը: Սպիտակ տան ղեկավարի խոսքերով, միջուկային ահաբեկման բազմաթիվ տարիներից հետո առաջին անգամ երկու երկրների ձեռնարկում են կարեւորագույն քայլեր, որոնք աշխարհում թուլացնեն լարվածությունը: Երկրորդ աշխարհամարտից հետո առաջին անգամ օտար զորքերը դուրս են բերվել Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եվրոպայից, Բալթյան պետություններն ազատ են: Ռուսական եւ ամերիկյան հրթիռներն այլեւս ուղղված չեն երկու երկրների ժողովուրդների վրա: Նախկին խորհրդային միջուկային հանրապետություններից երեքը լիովին հրաժարվում են միջուկային զենք ունենալ իրենց տարածքում: Բիլ Քլինթոնը նշեց, որ Վաշինգտոնում եւ Մոսկվայում աշխատանք է կատարվում այն համաձայնագրի վրա, որով նախատեսվում է ռազմական նպատակներով տրոհվող նյութերի արտադրության դադարեցում:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Խոհիկոց

Էջեր ղարաբաղյան հուշագրությունների եւ խոհերի գրից

Հարազատ հողի վերերն անցնում են իմ սրտի միջով

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

Ես հանկարծ ի հայտ են գալիս գաղափարակիրներ ընդդեմ... «Հայ դասի» բուն գաղափարի: Այսինքն խոսքն այն մասին է, որ երբեմն մոռացվի Վանի եւ Մուշի, Կարսի եւ Սասունի, Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի մասին: Իսկ այնուհետեւ շղթայական ռեակցիայի օրենքի հիման վրա՝ ունիվերսալի են բարձրել ազգի ճակատագրի համար այնպիսի հիմնական հարցեր, ինչպիսիք են դպրոցական եւ աշխարհագրական կողմնորոշումները, գեոպոլիտիկան, ազգամիջամտությունը եւ այլն:

Ղարաբաղյան շարժումը սկսվելով սառնաշունչ 1988 թվականի փետրվարին, ամուր միավորեց ակտիվի բոլոր ուժերը: Լոս Անջելեսում ղարաբաղյան կարգախոսով բազմահազարանոց միտինգների եւ ցույցերի դուրս եկան տարբեր կուսակցություններ, կազմակերպություններ, խմբեր, շարժումներ, հոգեւոր գործիչներ, տարբեր եկեղեցիների ներկայացուցիչներ, անկուսակցականներ: Թվում էր, թե միայն հարկավոր է ղեկավարել մեզ բոլորիս համար ցանկալի այդ գործընթացը: Եվ հանկարծ Երեւանի միտինգներում, որ տեղի էին ունենում իբրեւ թե Արցախի ազատագրման դրոշի ներքո, լսվեցին հակահայդատական կոչեր: Երիտասարդությունը մոլեռանդորեն եւ անտարկելիորեն հավատալով ոչ հռետորների եւ դեմագոգների մեծամտություններին, գնաց նրանց հետեւից: Վեհերոտությամբ, երկընտրանքով, բայց գնաց: Դա փաստ էր, եւ դրա հետ էլ պետք էր հաշվի նստել: Միակ բանը, որ կարելի էր անել, դա նախաձեռնության ասպարեզից, թերթերի ու ամսագրերի էջերից պանթուրքիզմի եւ իսլամական արմատականության գաղափարների վտանգավորությունը մասսայականացնելն էր: Ես հասկանում էի, որ իմ ամեն մի ելույթը գայթակղության ալիք կբարձրացնի նրանց մեջ, ովքեր ուզում են կողմնորոշումը թե՛ Թուրքիայի կողմը: Ինձ հարցրեցին իմ ելույթներին նվիրված միտինգի բովանդակությունը: Ես բոլորին ներեցի, ճանաչելով նրանց հոգեվածները: Հետո զգացի, որ հարկավոր է գիրք գրել: Գրեցի եւ այն անվանեցի «Հայկաշեն»:

Մտքովս անգամ չէր անցնի, որ այնպիսի գեղեցիկ ծրագիր, ինչպիսին է «Հայ դասը», որեւէ հայ կփորձի չեզոքացնել: Եվ իմ խելահասությամբ գլխին անցած Հայաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահը, որ այնուհետեւ դարձավ հանրապետության նախագահ, լսե՞լ եք, խուճապահար արշավանք հայտարարեց ազգային կուսակցություններին: Ամենից շատ բաժին հասավ Դաշնակցությանը, որովհետեւ նրա քաղաքական կազմակերպության կառուցվածքի մեջ ամեն ինչից բացի, մտնում է ինքնուրույն մի ամբողջ ստորաբաժանում՝ «Հայ դատը»: Թեեւ «Հայ դատի» թեման մեծապես պարզաբանվել է սփյուռքի բոլոր ազգային քաղաքական կուսակցությունների ծանոթյում: Պատրաստ, ժամանակի եւ պայքարի բովում ծնված ազգային կուսակցություններին խելացիորեն օգտագործելու փոխարեն՝ նախագահը պատերազմ հայտարարեց նախ դաշնակներին, այնուհետեւ նաեւ մյուսներին, այդ թվում նաեւ ռամկավար կուսակցություններին, դրանով իսկ պառակտում առաջացնելով կուսակցությունների մեջ եւ բուն սփյուռքում:

Երբ նույնիսկ նա համաձայն չէ այս կամ այն կազմակերպության կոնցեպցիային, այս կամ այն կուսակցության լիդերի հետ (անձամբ ես նրանցից շատերի հետ նույնպես շատ սկզբունքային հարցերում վճռականորեն տարակարծիք եմ), ապա ինչո՞ւ կարելի է, լինելով ազգի լիդեր, օտարացնել, մերժել դասալիքի, արդեն գործող քաղաքական կառուցվածքային ստորաբաժանումները, որոնք ծառայում են միեւնույն ժողովրդին: Չէ՞ որ խոսքը վերաբերում է ոչ թե առանձին անհատի, այլ նախագահին, որը պետք է միավորի եւ ոչ թե ժողովրդի մեջ ստեղծի քաղաքական եւ սոցիալական Մոնտեկյուներ եւ Կապուլետներ:

Ինձ ասացին, թե պաշտոնական Թեհրանը շատ է վրդովվել, որ հենց այն օրերին, երբ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը եղել է Իրանում, հայերը գրավել են Շուշին: Պաշտոնապես հայտնում են պաշտոնական Թեհրանին, որ այստեղ զուտ ժամկետների զուգադիպություն է, ոչ ավելին: Ասես Մանուչարյանն ասաց, թե իբր Հայաստանի նախագահը, արտահայտելով մի շարք երկրների ղեկավարների անհանգստությունը, նկատեց, թե «Շուշին չի կարելի գրավել», ապա Ռոբերտ Քոչարյանը պատասխանեց. «Արտահայտությունը ճիշտ է կառուցված, միայն մի ճշտում է հարկավոր. «Շուշին չի կարելի չգրավել»»: Իսկ ինչ վերաբերում է ժամկետներին, ապա հայերից ոչ մեկի մտքով չի անցել, որ օպերացիայի սկիզբը համարեցին Հայաստանի ղեկավարի այցելությանը մեզ համար շատ բարեկամական Իրան: Այժմ արդեն գաղտնիք չկա եւ կարելի է ասել. «Օպերացիան հետաձգվել է միայն ու միայն եղանակի պատճառով, տարվա այդ ժամանակի համար աններեւակայելի ձյունապատի հետեւանքով»:

Մայիսի ութի գիշերվա ժամը երկուսն անց երեսուն րոպեն էր: Մենք գտնվում էինք մանկուց ինձ ծանոթ Շոշի բլրի գագաթին, հրամանատարական կետում: Նախորդ երեկոյան ԼՂՀ-ի բանակի գլխավոր հրամանատար Արկադի Տեր-Թադեւոսյանը Պարգեւ արքեպիսկոպոսի ներկայությամբ հարցազրույց էր տալիս հեռուստատեսությանը. «Մենք կատարում ենք հայ ժողովրդի կամքը»:

Գլխավոր հրամանատարի մասին: Մինչ Երեւան տեղափոխվելը ծառայել է Բելոռուսիայում: Որպես փոխգնդապետ աշխատել է մայրաքաղաքում Երեւանի զինապատրաստական ինստիտուտի զինվորական ամբիոնում: Մի շարք անգամ տեղափոխվում են գնդապետի պաշտոնի ուսումնական մասի պետ: Մինչեւ ուղղանկյունը զինվորականը 1989 թվականին ռուսական բանակից զորացրվել եւ գործնական ծառայությունը շարունակել խաղաղ մասնագիտությամբ: Եվ սկսեց ղեկավարել «Սասունցի Դավիթ» հոյակապ անվանի ջոկատը: Նրա ջոկատը մարտական մկրտությունը ստացավ գրեթե ամբողջ սահմանի վրա, որտեղ պաշտպանում էին ադրբեջանական ավազակներից, ազատելով հովիվներին, ֆերմերներին, մեծ մասամբ Գորիսի եւ Կրասնոսելսկի շրջաններում: Կռվում էին քեռականաններով, որսորդական հրացաններով, ուսումնական ավտոմատներով:

Շուտով նա իր տեղը գտավ Արցախում: Մարտակերտի շրջան: Հաղթանակ: Իր դարձն էր հանդիսանում դասական երիտասարդ մարտիկներին: Երիտասարդների միջից հանել ռոմանտիկ զորապետներ: Դա մեծ գործ է, սակայն զինվոր դառնալ: Երիտասարդին այր դարձնել: Փորձն ու զինելիքներն ավելի քան բավարար էին: Ռազմական ուսումնարանի նրա նախկին համալսարանականներից մեկը պատմեց ինձ, թե նա առաջին կուրսում մարտաֆիզիկայի քննությունը հանձնել է միանգամից չորս տարվա ծրագրով: Եվ զինվորական մանկավարժները չգիտեին, թե մնացած չորս տարին ինչպես վարվեն նրա հետ:

Զինվորին սովորեցնելու իմաստն «Արա ինձ պես» բանաձեւի հիման վրա է: Դա նշանակում է՝ ոչ միայն ցույց տուր, այլեւ ինքդ գնա առաջ: Բայց մանկավարժական տակտը հաճախ էր նրան դավաճանում: Նա պատմում էր, որ ուղղակի հարձակվում էր, ինչպես ինքն էր ասում, խնդրի՝ թշնամիների ու դժնամիտների վրա: Հարձակվում էր, ասելով. «Ես քեզնից չեմ վախենում, այլ ձեր նմաններից, որովհետեւ կկործանեք մեր ժողովրդին»:

Սկսվեց դաժան ու խիստ, ժամանակակից պատերազմ: Առաստելական հովերով տարված ֆիդայիզմը այդ պայմաններում կործանում էր նշանակում ազգի համար: Հարկավոր էր ստեղծել հստակորեն ժամանակակից զինված ուժեր: Դրա ստեղծման գործում գլխավոր հրամանատարին օգնում էին նրա զինվորական կյանքը եւ փորձը, ծառայությունը ԳԴՀ-ում, ՉՍՀ-ում, Լեհաստանում, Եգիպտոսում, Աֆղանստանում: Իհարկե, ԼՂՀ-ի բանակը ստեղծվել էր դեռեւս մինչ Արկադիի Արցախում հայտնվելը: Ստեղծել էին արցախցիները դեռեւս ընդհատակում: Շատերին չվիճակվեց ապրել մինչեւ Շուշիի օպերացիան, բայց նրանց մասին, դղերի ու մնացածների մասին, ովքեր կանգնած էին մեր բանակի ստեղծման ակունքներում, մենք դեռ կպատմենք:

– Ի՞նչն է ձեզ օգնում մարտի մեջ,– հարցրի ես Արկադիին:

– Ոչ թե ժպտում, այլ փրկում: Այն, որ ես ծանրաբեռնված չեմ զորավարի դասական փորձով:

– Բացատրիր իմաստը մի մարդու, որը շատ վաղուց ավագ նավաստու կոչում է ունեցել:

– Օրինակ: Իմ գործընկերներից մեկը, մի մեծ պետ, ինձ ասաց, թե Խոջալուն գրավելու համար վեց գումարտակ է հարկավոր: Ես այդքանի հաշվարկ չեմ կարող անել: Բանն այն է, որ խորհրդային գեներալը, հասկացես տակտիկայից հետո, գործնականում զինվորի հետ չի շփվում, բայց չէ՞ որ ամեն զինվոր մի ամբողջ աշխարհ է, անզուգական փիլիսոփայություն: Այնպես որ կրակակետը կարելի է գրավել նաեւ փիլիսոփայությամբ:

– Դու շատ հասկանալի ես պատասխանում իմ հարցին եւ, որ կարեւորն է, կոնկրետ, զինվորականի պես կտրուկ:

Ուսալով ծառը, Արկադին ճշտեց:

1992 թ. մայիսի ութի գիշերվա ժամը երկուսն անց երեսուն րոպեն է: Արկադի Տեր-Թադեւոսյանը հրաման արձակեց հարձակվել օպերացիան սկսելու: Այն նշանակվել էր երկար շաբաթների ընթացքում: Ոմանք վախենում էին, թե մի քանի թերթեր հրապարակել են ինչ-որ սխեմաներ, գծագրեր, «Շուշի» օպերացիայի քարտեզներ: Հարկ չկա անհանգստանալու: Ես գիշեր-ցերեկ եղել եմ գլխավոր հրամանատարի կողքին: Նախկին գեներալ Դալիբալթայանի հետ շրջել եմ բոլոր ուղղությունների հրամանատարական կետերը: Եվ կասեմ, որ խոսքը վերաբերում է ոչ թե գծագրերին ու վիճակագրական տվյալներին, այլ զուտ փիլիսոփայությանը:

Շարունակելի

Սկիզբը՝
21, 25, 28 մայիս,
1, 4, 8, 11, 15, 20 հունիս,
2, 7, 13, 16, 20, 23, 27, 30 հուլիս,
4, 9, 10, 17, 20, 25 օգոստոս,
3, 7, 14, 17, 20, 24 սեպտեմբեր

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

ՌԱԿ 74-րդ պատգամավորական ժողովը Չիկագոյում

Ամերիկյան տարողությամբ նշվեց Հայաստանի անկախության 3-րդ տարեդարձը

Ամերիկյան կոնգրեսականների խոստումը՝ բազմապատկել օգնությունը Հայաստանին

Ինչպես հաղորդել էինք երեկ, Ռամկավար ազատական կուսակցության Արեւելյան Ամերիկայի եւ Կանադայի շրջանակի 74-րդ պատգամավորական ժողովը գումարվեց շաբաթ օրը, սեպտեմբերի 17-ին, հյուրընկալությամբ Չիկագոյի ՌԱԿ «Օքին Նորհաս» ակումբի:

Շրջանակի ՌԱԿ 12 ակումբների պատգամավորները 2 նիստերի ընթացքում քննարկեցին իրենց կատարած միամյա աշխատանքի՝ ազգային-քաղաքական գործունեության արդյունքները, նյութական վիճակը, «Առմինիըն Միրոր Սփեքթեյթոր» անգլիատառ պաշտոնաթերթի, «Աղաջալ» եռալեզու շաբաթաթերթի, «Նոր օր» եռօրյայի եւ «Պայքար» ամսաթերթի բովանդակության հարցերը: Պատգամավորների կողմից արծարծվեցին Հայաստանի տնտեսական օժանդակության ապահովման, «Ջերմ-95» ծրագրի, Հայաստանում ժողովրդավարության եւ ազատականության ամրապնդման հետ կապված հարցեր, ինչպես նաեւ Հայկական ցեղասպանության միջազգային ճանաչման ուղիները: Պատգամավորները բարձր գնահատեցին Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության վարած քաղաքականությունը՝ բանակցությունների ու երկխոսության միջոցով լուծելու ազգային ներքին բոլոր հարցերը, «Ազգ» օրաթերթի լրագրական մակարդակն ու ժողովրդի բոլոր խավերին դյուրամատչելի լինելու ջանքերը, ինչպես նաեւ գոհունակություն հայտնեցին Արցախի ճակատի ժողովրդի մղած հերոսական պայքարին, հանրագումարի բերելով այդ գծով կուսակցության կատարած նյութական աջակցության եւ ամերիկյան լոբբիստական աշխատանքները:

Կուսակցության քաղաքական աշխատանքների բնագավառում որոշվեց առավել աշխուժացնել գործնական հարաբերություններ եւ ազդեցության ավելի լայն դռներ ստեղծել Մ. Նահանգների ու Կանադայի պետական եւ օրենսդրական շրջանակներում, միաժամանակ ավելի հետեւողական աշխատանք տանելով Միացյալ ազգերի կազմակերպության շրջանակներում:

Պատգամավորական ժողովի ավարտին տեղի ունեցավ շրջանային նոր վարչության ընտրություն: Համատենապետներ ընտրվեցին արտաքին քաղաքական հարաբերությունների գծով՝ Ռուբեն Թերզյանը եւ ներքին-վարչական հարցերով՝ դոկտ. Հարություն Արզումանյանը:

Հյուրընկալ «Օ. Նորհաս» ակումբի ընկերները կազմակերպել էին Հայաստանի անկախության 3-րդ տարեդարձի առթիվ փառավոր հանդիսություն, «Ռեւերի» հյուրանոցի հսկա դահլիճում: Դուրս գալով ազգային նեղ շրջանակներից, նրանք այդ հանդիսությանը տվել էին համաամերիկյան տարողություն եւ հնչեղություն, ապահովելով Մ. Նահանգների կոնգրեսի անդամների, բարձրաստիճան պաշտոնյաների եւ քաղաքապետության ներկայացուցիչների ներկայությունը: ՌԱԿ կենտրոնական վարչության անդամ, մանկական խաղալիքների հայտնի արդյունաբերող եւ գործարար Ռուբեն Թերզյանը, որն իր գլխավորած հանձնաժողովի հետ մեծ աշխատանք էր տարել այդ ուղղությամբ, պատգամավորական ժողովի ընթացքում հայտարարել էր արդեն. «Ժամանակն է որակական փոփոխություններ մտցնելու մեր կուսակցության վարած քաղաքականության մեջ: Պետք է մեր աշխատանքները կենտրոնացնենք այնպիսի ուղղությամբ, որ մեր կողքին, վասն Հայաստանի ու Արցախի, սիրաշահենք ամերիկյան քաղաքական կյանքի ազդեցիկ շրջանակները»: Խոսքից անցնելով գործի, Անկախության հանդիսությունից առաջ նա իր բնակարանում կազմակերպել էր շքեղ ընդունելություն ի պատիվ Ներկայացուցիչների պալատի անդամներ Սեմ Գեջդենսոնի եւ Դեյվիդ Օբիի, ինչպես նաեւ կոնգրեսական Ջոն Պորտերի տիկնոջ՝ Կասրին Պորտերի: Ամերիկացիները կարեւոր դեր էին խաղացել Հայաստանին նյութական օգնություններ հասցնելու գործում, իսկ 3-րդը վերջերս այցելած լինելով Հայաստան եւ Արցախ, Մ. Նահանգներ վերադարձին քարոզչական աշխատանք է ծավալել ի նպաստ Արցախի ժողովրդի ու Գյումրիի աղետյալների: Ընդունելության ընթացքում, որն անցավ հուզիչ ու ոգեւորիչ մթնոլորտում, կարեւոր գումար հանգանակվեց նշյալ կոնգրեսականների ընտրարշավի ծախսերի համար:

Անկախության 3-րդ տարեդարձի հանդիսությանը ներկա գտնվեցին ավելի քան 500 հոգի, ինչը ռեկորդային թիվ է Չիկագոյի փոքրաթիվ գաղութի համար: Միջոցառման հանձնախմբի փոխատենապետ Օսկար Թաթոսյանի բացման խոսքից եւ ԱՄՆ-ի ու Հայաստանի օրհներգերի հոտնկայս ունկնդրումից հետո անգլերենով տպավորիչ ելույթ ունեցավ հանձնախմբի ատենապետ Մարո Պետրոսյանը: «Այս անկախությունը, ասաց նա, գոյության նոր իմաստ տվեց աշխարհով մեկ ցրված հայության, որ եղեռնից շուրջ 80 տարի հետո, ահա վերստին է վերագտնում իրեն եւ դառնում լիիրավ անդամը ազգային հանրության: Անկախության պահպանությունը պարտականությունն է մեր բոլորի եւ մեր ողջ կարողությունը ի սպաս դնելու Հայաստանի տնտեսական, մշակութային, ընկերային ու գիտական բարգավաճման համար»:

Օրվա հյուր բանախոսն էր Լոս Անջելեսի «Նոր օր» պաշտոնաթերթի խմբագիր Հակոբ Պողոսյանը: Հայտարարելով, թե «հայրենի ժողովուրդն ունի իր գերագույն խնդիրները, անցումային ժամանակներին հատուկ ցավերն ու տառապանքները, ըմբռնելի ու անըմբռնելի դժվարությունները», նա անհրաժեշտ նկատեց տրամադրել բոլոր սրտերի ու ձեռքերի համագործակցությունն ու միասնությունը: «Մենք իրավունք չունենք հայրենի իրականությանը մոտենալու ներկուսակցական կամ իշխանատենչ յակյան հայեցակետերից, ասաց նա, այլ մեր առաջադրանքը պետք է լինի նրան կից մեր պետականության ամրապնդումը, կառուցողական քննադատության ոգով սրբագրումը եղած թերությունների, այն հաստատ համոզմամբ, թե վերջում գնայուն պիտի դառնան աշխարհի մեր բոլոր կառույցները, ազգապահպանման մեր բոլոր ճիգերը, եթե վտանգվի սերունդների դարավոր պայքարի ծնունդ այս հանրապետությունը»:

Ելույթ ունեցավ նաեւ ամերիկյան բանակի պահեստի գնդապետ Մուրադ Մուրադյանը, որ մանրամասնորեն անդրադարձավ ղարաբաղյան հարցի միջնորդական առաքելություններին: «Այդ միջնորդներն իրենց սեփական նպատակներն են հետապնդում, ասաց նա: Այնինչ միջնորդներն ունեն գլխավոր մեկ պարտականություն՝ հաջողեցնել դեմ առ դեմ խոսակցությունները հակամարտ կողմերի միջեւ»:

Ներկաները մեծ ջերմությամբ ընդունեցին կոնգրեսականներ Սեմ Գեջդենսոնի, Դեյվիդ Օբիի եւ տիկին Պորտերի ելույթները: «Այժմ սկսվել է Հայաստանի վերաշինումի պայքարը, որն ավելի դժվար է, քան անկախության ձեռքբերումը», ասաց Գեջդենսոնը: «Ես բնավ չէի կարող պատկերացնել, թե Խ. Միությունը կարող էր փլուզվել եւ Հայաստանը դառնալ անկախ», իր հերթին ասաց Օբին: «Մ. Նահանգները 460 միլիարդ դոլլար է ծախսել Խ. Միության քայքայման հետեւանքով, հետեւաբար մենք պետք է շատ ավելի մեծ օժանդակություն տրամադրենք նորանկախ հանրապետություններին եւ առաջին հերթին՝ Հայաստանին»: Նա խոստացավ, իր եւ մյուս կոնգրեսականների անունից, Հայաստանի համար նոր 125 միլիոն դոլլարի օգնության պահանջը հետապնդել կոնգրեսում:

Տիկին Պորտերի համար մարդկային իրավունքների ազգային ինքնության պայքար է այն, որը մղվում է Արցախում, այնպիսի պայմանների տակ, որոնք անըմբռնելի են ամերիկացիների համար: Նա հանձնառու եղավ, իր ամուսնու հետ, Արցախի դատը ներկայացնելու ամերիկացի ժողովրդին: «Այնտեղ մի նոր ցեղասպանություն է կատարվում հայ ժողովրդի դեմ», հայտարարեց նա եւ զուգահեռ անցկացրեց քուրդ ժողովրդի դեմ ներկայումս գործադրվող ցեղասպանության հետ: Տիկին Պորտերն այնքան էր հուզվել, որ Արցախի մայրերի հերոսական կեցվածքը նկարագրելիս արտասվում էր:

Հանդիսության ավարտին Չիկագոյի քաղաքապետ Ռիչարդ Դեյլիի ողջույնի գիրն ընթերցվեց: Այն սեպտեմբերի 17-ը «Հայաստանի անկախության օր» էր հռչակում իր քաղաքում:

Թղթակից

digitised by A.R.A.R.@

Լրագրող Լուսիկ Ղուկասյանի թուրքական հանդիպումները

Պատրաստ ենք Հայաստանի հետ հարաբերություններ հաստատել, միայն թե պատերազմը շուտ ավարտվի

Թուրքիայի Ճշմարիտ ուղի կուսակցության առաջին քարտուղարի տեղակալ Իզեթ Քիրասլիօղլուն ասում է, որ պատմական մռայլ հիշողությունները պետք է մոռացվեն

Ծառս ելած սպիտակ ձիու հսկա արձանը՝ Թուրքիայում կառավարող Ճշմարիտ ուղի կուսակցության խորհրդանշանը, մեզ դիմավորում է կուսակցության կենտրոնակայանի մոտ, որը գտնվում է Անկարայի կենտրոնում: Պահապանը մեզ միայն մեկ րոպե է պահում իր հարցերով և հրավիրում է անցնել պահպանության էլեկտրոնային համակարգի միջով (այն գոյություն ունի փաստորեն բոլոր պաշտոնական հաստատություններում, այդ թվում նաև կուսակցական գրասենյակներում): Ուղեկցողի հետ բարձրանում ենք երկրորդ հարկ: Փաստորեն բոլոր պատերի ու դռների վրա փակցված են կուսակցության ղեկավարի՝ վարչապետ Թանսու Չիլլերի դիմանկարները: Նրա տեղակալը՝ պարոն Իզեթ Քիրասլիօղլուն ինձ առաջարկում է իրենց կրկին այցելել երկու ամիս անց՝ նոր ու արդիական շենքում, որի շինարարությունն արդեն մոտենում է ավարտին: Ճշմարիտ ուղի կուսակցությունը հիմնվել է 1983 թվին: Այն շարունակությունն է Արդարության կուսակցության, որի գործունեությունը 80-ական թվականների ռազմական հեղաշրջման հետևանքով դադարեցվել էր: 1987-ի ընտրություններում, երբ արգելքը վերացվեց, Ճշմարիտ ուղին կարողացավ 53 տեղ ապահովել խորհրդարանում, իսկ 1991-ին՝ 182 տեղ: Քիրասլիօղլուն ասում է. ընդհանուր առմամբ իրենք 2 ամիս ունեին միայն դրան նախապատրաստվելու համար: Այդ նույն ընտրություններում Մայր հայրենիք կուսակցությունը, որը նախկինում 292 պատգամավոր ուներ, կարողացավ ընդամենը 115 աթոռ զբաղեցնել, որից հետագայում մնաց միայն 100-ը, քանի որ 15 պատգամավորներ հրաժարական տվեցին: Այժմ Ճշմարիտ ուղին կոալիցիա է կազմել Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության հետ:

– Որո՞նք են, ձեր կարծիքով, հայ-թուրքական հարաբերությունների զարգացման հեռանկարները:

– Մեր այժմյան տեսակետը շարունակությունն է Արդարության կուսակցության տեսակետի: Մենք կողմ ենք ժողովրդավարական համակարգին և կցանկանայինք լավ հարաբերություններ հաստատել մեր հարևանների հետ, հարգելով նրանց իրավունքները ու գործելով արևմտյան երկրների ու աշխարհիկ պետությունների օրենքներին համապատասխան: Հայաստանի հետ մեր հարաբերությունները պետք է հիմնվեն բարիդրացիության և լրիվ համագործակցության վրա: Դրանք պետք է ամուր հիմք ունենան, և դրա համար մենք պետք է մոռանանք անցյալում կատարված դեպքերն ու իրադարձությունները և նայենք առաջագային: Մեր անկեղծ ցանկությունն է, որ հայ և թուրք ժողովուրդները իրար ճիշտ հասկանան և փոխադարձ հարաբերությունները ճիշտ գնահատեն: Համաշխարհային պատմության մեջ պատերազմներ եղել են, ժողովուրդներ կռվել են մեկը մյուսի դեմ, բայց այդ մռայլ հիշողություններն ու դեպքերը պետք է մոռացվեն: Առանց դրա անկարելի կլինի խաղաղություն և անդորր հաստատել:

– Դուք շոշափեցիք դարասկզբում օսմանյան կայսրությունում տեղի ունեցած դեպքերը: Ձեր կարծիքով ի՞նչն է խանգարում Թուրքիային ճանաչելու հայկական ցեղասպանությունը և ի՞նչ պայմաններում արդյոք դա հնարավոր է:

– Համաձայն մեր պատմաբանների, Առաջին համաշխարհային պատերազմից հետո Ռուսաստանը ներխուժեց Անատոլիայի արևելյան մաս, և հայերը միջից հարվածեցին օսմանցիներին, թուրքերին և սպանեցին նրանցից շատերին: Դրա հետևանքով էլ, երբ ռուսները հետ քաշվեցին այդ շրջանից, բախումներ տեղի ունեցան թուրքերի և հայերի միջև, որոնց ընթացքում շատ հայեր մահացան: Ես չեմ ուզում մեղադրել որևէ մեկին կամ ասել, թե ով էր ճիշտ և ով՝ սխալ, բայց լավ կլինի, որ մենք մոռանանք այդ բոլորը և նայենք առաջ՝ համագործակցությանը: Եթե սկսենք պատմությունը գնահատել, կտեսնենք, որ տեղի ունեցած իրադարձությունները մի դեպքում հանցանք են, մյուսում՝ շահած: Օրինակ, Գերմանիայի դիրքը և վերաբերմունքը հրեաների նկատմամբ, երկրորդ համաշխարհային պատերազմի օրերին: Բայց այսօր ամեն ինչ մոռացված է, և Գերմանիան լավ հարաբերությունների մեջ է ոչ միայն իր հարևանների, այլ նաև հրեաների հետ: Հայերը օսմանյան կայսրությունում մի համայնք էին, ինչպես թուրքերը, հույները, չերքեզները, արաբները և մյուսները: Օսմանյան կայսրությունը կազմված էր այդ համայնքների մշակութային և էթնիկական հատկություններից, և մենք դարեր շարունակ նրանց հետ ապրել ենք եղբայրաբար: Օսմանյան կառավարության կազմում կային շատ հայ նախարարներ՝ վեզիրներ: Իսկ թուրքական մշակույթի վրա հայկական ազդեցությունը շատ մեծ է, հատկապես երաժշտության բնագավառում:

– Տարօրինակ է, պրն. Քիրասլիօղլու, որ դուք բերում եք Գերմանիայի օրինակը: Չե՞ք կարծում, որ եթե Թուրքիան վարվեր Գերմանիայի նման և ընդուներ ցեղասպանությունը, հարցը վաղուց փակված կլիներ:

– Հայերը ոչ մի ձևով չէին գործել գերմանացիների դեմ, բայց նրանց կոտորեցին: Դա անարդարացի էր: Մինչդեռ Օսմանյան կայսրությունում կամ նրա տարածքում շատ հայեր, դժբախտաբար, փորձեցին կոտորել թուրքերին: Այժմ էլ Էրզրումի նահանգում մենք կարող ենք ականատես լինել զանգվածային գերեզմանների: Դրանից հետո էր, որ թուրքերը ձեռնամուխ եղան կոտորածների կամ ցեղասպանության: Այն կատարվել է, ուրեմն, փոխադարձաբար, և յուրաքանչյուր կողմ պետք է ընդունի իր սխալը: Այնուհետև անհրաժեշտ է ինչքան հնարավոր է շուտ մոռանալ այն: Դա, իմ կարծիքով, լավագույն լուծումն է: Մի տարի առաջ, երբ Հայաստանը խիստ կարիքի մեջ էր, մենք որպես մարդասիրական օգնություն հազարավոր տոննա ցորեն ուղարկեցինք և դրա համար կովկասյան ժողովուրդները մեզ քննադատեցին: Բայց դրանով մենք ցանկացանք նշել, որ պատրաստ ենք, կողմնակից ենք լավ հարաբերություններ զարգացնել Հայաստանի հետ: Եվ դա մենք ապացուցել ենք քանիցս:

– Ձեր կարծիքով, հնարավո՞ր է արդյոք ներկայիս Հայաստանի և Թուրքիայի միջև հաստատել տնտեսական հարաբերություններ, թե առաջնությունը պետք է տալ քաղաքական կարգավորմանը:

– Եվ տնտեսական, և քաղաքական բնագավառներում մենք պատրաստ ենք զարգացնելու մեր հարաբերությունները Հայաստանի հետ, բարիդրացիական և միմյանց ներքին գործերին չմիջամտելու սկզբունքների շրջանակներում: Բայց դրա համար այս պատերազմը, որը մղվում է Ադրբեջանի և Հայաստանի միջև, պետք է դադարեցվի և հրադադար պետք է հաստատվի: Պատերազմը ծանր բեռ է երկու ժողովուրդների համար էլ: Երկու կողմերն էլ կարող են ճիշտ լինել որոշ հարցերում, բայց նրանք երկուսն էլ տուժում են պատերազմից: Իրանն ու Իրաքը 10 տարի շարունակ պատերազմի մեջ էին: Հազարավոր կյանքեր զոհվեցին, տնտեսությունը ավերվեց երկու երկրներում, և դրա ծանր հետևանքները զգալի են նույնիսկ մեր օրերում: Նույնը սպասվում է նաև Ադրբեջանի և Հայաստանի պարագայում: Բայց, ինչպես ասացի, մենք պատրաստ ենք զարգացնելու մեր հարաբերությունները Հայաստանի հետ:

– Որո՞նք են, ձեր կարծիքով, ղարաբաղյան հակամարտության պատճառներն ու խնդրի լուծման ուղիները:

– Մենք գիտենք, որ Հայաստանի և Ադրբեջանի միջև գոյություն ունեցող հակամարտության պատճառը Լեռնային Ղարաբաղն է: Գիտենք նաև, որ աշխարհում որևէ հակամարտություն կամ խնդիր կարելի է լուծել խաղաղ ճանապարհով: Նախ՝ անհրաժեշտ է լռեցնել բոլոր տեսակի թնդանոթներն ու հրացանները, հաստատել հրադադար, այնուհետև կողմերին հրավիրել բանակցությունների սեղանի շուրջ:

– Լեռնային Ղարաբաղի ինչպիսի՞ կարգավիճակ ձեզ համար ընդունելի կլիներ:

– Ինչպես նշեցի, համաձայնության պետք է հասնել բանակցությունների և երկխոսությունների միջոցով, որոնց ընթացքում անհրաժեշտ է միջին ուղի որոնել: Հարցն այն չէ, թե ում ձեռքում կլինի Լեռնային Ղարաբաղը, հայերի՞, թե ազերիների:

– Կարծո՞ւմ եք, որ միջպետական հարաբերությունների բացակայությունը խոչընդոտ է նաև միջկուսակցական հարաբերությունների հաստատմանը: Դուք որևէ տեղեկություն ունե՞ք հայկական քաղաքական կուսակցությունների գործունեության մասին, և եթե այո, ո՞ր կուսակցության հետ կցանկանայիք համագործակցել:

– Ես ճշգրիտ չգիտեմ, թե ինչ կուսակցություններ են գործում այժմ Հայաստանում: Մենք կարող ենք լավ հարաբերություններ հաստատել և համագործակցել նրանց հետ, սակայն նախ և առաջ այս պատերազմը պետք է ավարտվի, միայն դրանից հետո է, որ մենք կարող ենք ընտրել և կապ հաստատել այն կուսակցության հետ, որն առավել մոտիկ է կանգնած մեր քաղաքական տեսակետներին:

– Ուրեմն, ձեր կարծիքով, առաջին հերթին պատերա՞զմը պետք է դադարեցվի:

– Այո: Դրանից առաջ որևէ կապ հաստատելու դեպքում մեր ընդդիմախոսները... հասկանում եք, անմիջապես կքննադատեն մեզ:

– Բայց չէ՞ որ դա կարող է նպաստել պատերազմի ավարտին:

– Մենք պատրաստ ենք գործելու:

– Պրն. Քիրասլիօղլու, դուք երբևէ եղե՞լ եք Հայաստանում:

– Ոչ:

– Իսկ ինչպե՞ս եք պատկերացնում հայերին:

– Իմ ծննդավայր Նուսեբինում շատ հայեր կային: Վերջերս Ստամբուլում ես հանդիպեցի մի հայի, որն ինձ հայտնեց, թե իր հայրն ու մայրը իմ հարևաններն են եղել այնտեղ և որ նրանք երբեք չեն մոռանա ինձ: Ես նույնպես չեմ մոռանա նրանց: Ես երբեք հայերի նկատմամբ նախապաշարմունքներ չեմ ունեցել: Ես զգում եմ այն ամենի համար, ինչ տեղի է ունեցել: Իմ կարծիքով, հայերը շատ լավ մարդիկ են, բայց ինչպես ամենուր, այդ հասարակություններում, հայերի մեջ էլ կան վատ մարդիկ:

– Ինչքան ինձ հայտնի է, վերջերս ձեր խորհրդարանում քննարկվում էր թուրք խաղաղապահ ուժերը ղարաբաղյան հակամարտության շրջան ուղարկելու հարցը: Ո՞րն է ձեր դիրքը այդ հարցում:

– Այդպիսի հարց քննարկվել է, այո: Մենք կարող ենք նմանատիպ զորքեր ուղարկել այնտեղ: Բայց մեր կուսակցության, նաև մեր կառավարության անկեղծ ցանկությունն է, որ այս պատերազմն ավարտվի ինչքան հնարավոր է շուտ:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ե՞րբ կլինեն պաղեստինյան ընտրությունները

ԿԱՀԻՐԵ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՖՊ: Իսրայելի և Պաղեստինի ազատագրման կազմակերպության ներկայացուցիչներն առաջիկա շաբաթ Եգիպտոսի մայրաքաղաքում կունենան նոր հանդիպում, որի օրակարգի գլխավոր հարցը կլինի ինքնավար շրջաններում պաղեստինյան ընտրությունների թվականի ճշտումը: ՊԱԿ-ը պահանջում է, որ այն տեղի ունենա առաջիկա մայիսին, սակայն Թել Ավիվն առաջարկում է, ասելով, որ մինչև հրեական զորքի ամբողջական հեռացումը՝ 1995 թ. ամառը, հնարավոր չի լինի անցկացնել խորհրդարանական ընտրություններ: Թվում է, սակայն, որ իսրայելցիների չկամության պատճառը նրանց մտավախությունն է պաղեստինցիների ավելի օրինական՝ ժողովրդային քվեարկությամբ ընտրված իշխանությունների հետ գործ ունենալուց, գոնե առժամանակ:

Իսրայելի զորքերի դուրսբերման հրաման չի եղել

ԹԵԼ ԱՎԻՎ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Իսրայելի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ Էհուդ Բարաքը հայտարարեց, թե բանակը կառավարությունից որևէ ցուցում չի ստացել Գոլանի բարձունքներից զորքերի դուրսբերման վերաբերյալ: Գեներալ լեյտենանտ Բարաքի այդ խոսքերը համահունչ հնչեցին վարչապետ Յիցխակ Ռաբինի ավելի վաղ արած այն հայտարարությանը, թե հարևան Սիրիային տարածքային զիջումներ անելու հարցը դեռ օրակարգում չի դրված: Կնեսետի մի խումբ պատգամավորների հետ հանդիպման ժամանակ վարչապետը նշել էր, որ Գոլանի ճակատագրին առնչվող հանրաքվեի անցկացման վերաբերյալ օրինագիծ պատրաստելու համար դեռ վաղ է:

Իրան-Թուրքիա. Համատեղ պայքար թմրաբիզնեսի դեմ

ԹեՀՐԱՆ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Իրանը և Թուրքիան որոշել են ստեղծել թմրադեղերի մաքսանենգության դեմ պայքարող համատեղ հանձնաժողով: Այդ մասին հայտնեց Իրանի ներքգործնախարարի տեղակալ Ալի Ռզա Թաջբեքը, որն իր թուրք պաշտոնակից Բեհիր Էլտունի հետ մասնակցում է անվտանգության հարցերի իրանա-թուրքական հանձնաժողովի առաջին նիստին: Կողմերը, նշեց նա, պայմանավորվել են քննարկել նաև հանցագործների փոխադարձ հանձնման հարցը:

Ճապոնիան 1993 թ. 17 մլրդ. է հատկացրել զարգացող երկրներին

ՏՈԿԻՈ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Օգնության և ներդրումների տարբեր ծրագրերի շրջանակներում Ճապոնիան 1993 թ. զարգացող երկրներին հատկացրել է ավելի քան 17 մլրդ. դոլլար: Դա 7,3 տոկոսով գերազանցում է նախորդ տարվա ցուցանիշը, այսօր հայտարարեց երկրի ֆինանսների նախարարությունը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեսպանատունը ցանկանում է վարձել շքեղ առանձնատուն (ռեզիդենցիա) 1000 քառ. մ և ավելի բնակտարածքով, որն ունենա 3-ից ավելի ննջասենյակ, կոմունալ բոլոր հարմարություններով ֆիննական բաղնիքով և ավտոտնակով: Պարտադիր է մշտական ջուր, էլեկտրաէներգիա, հեռախոս և կենտրոնական ջեռուցում: Հեռ. 28-04-57, 52-98-30, 23-58-33

digitised by A.R.A.R.@

Մշակույթ

Այսօր համաշխարհային հանրության մեջ ի՞նչ տեղ ենք գրավում, ի՞նչ ենք ներկայացնում մեզանից, ի՞նչ ինքնություն ունենք, ինչո՞վ ենք կառուցում, անտարբերում այն, ինչո՞վ ենք պաշտպանում հայրենիքը օտարների նկրտումներից, ի՞նչ խորհրդարան, կառավարություն ենք ստեղծել, ինչպիսի՞ օրենքներ են գործում երկրում, միաբա՞ն ենք, թե անցյալի պես կենտրոնախույս, ամեն զավակ, ամեն իշխան ինքն իր համար...

Այս ամենի համար նախ և առաջ պատասխանատու են գրողները, այսինքն, հազարամյա տարիներ ընթացքում ի՞նչ են գրել նրանք, կարիք առ կարիք ի՞նչ են ներարկել մարդկանց, ազգի գիտակցության մեջ: Այս տեսանկյունից է, որ գրողը համարվում է ազգի, ինքնության ստեղծողը, մշակում նրա ապագավորությունը, նախանշում ազգային ծրագրերը: Դա խորն ու դանդաղ, անտեսանելի և անընդհատ ընթացք է, որ բախանցեց նույնիսկ հանրապետության այսօրվա ղեկավար մարմիններից շատերի ուղեղները:

Դա ստույգ մտածելակերպ է: Գրողը շատ մեծ է գրի այս մասին, օգնի ժողովրդին բարձրանալ դարերից եկող նախապաշարումները: Իսկ մի՞թե Արցախը պաշտպանելը միմիայն արցախցու պարտքն է: Մի՞թե Արցախում համայն հայության ճակատագիրը չի վճռվում: Չինեմ, որ Ղարսի հանձնումը ոչ թե ղարսեցիների, այլև ողջ հայության, հայոց պետության պարտությունն էր: Այս տեսանկյունից էլ Արցախը բոլորինն է՝ Լոս Անջելեսում, Չինաստանում, Ֆրանսիայում, Աֆրիկայում և այլուր ապրող ամեն մի հայի հայրենիքն է, որի պաշտպանությունը բոլորի սրբազան պարտքն է:

Եթե գրողները համախմբված լինեն ազգանպաստային դիրքերում՝ մարդկանց մոտ, երեւի շատ բան այլ կերպ կլիներ: Արդարանում են՝ անհնար է ապաունի: Ասես դահլիճում հավաքվել էին ամեն տեսակի մարդիկ, բացի գրողներից, ու խոսում էին ամեն ինչի մասին, բացի գրականությունից, ազգի, պետության հոգսերից: Ասես մեծ դասականները, Աբովյանը, Րաֆֆին, Թումանյանը, Չարենցը չեն մեր նախորդները: Որոշ մարդիկ, որոնք գրողների միության անդամ էին, գալիս էին հարբած վիճակում, անհարկի գոռում-գոչյուններով խանգարում համագումարի ընթացքը, այդ վիճակում ամբիոնի մոտ բարձրանում... Ըստ երևույթին, անդամության հարցում եւս պետք է նոր մոտեցում ցուցաբերել: Անհրաժեշտ է ԳՄ կազմում ստեղծել արձակագիրներին ու բանաստեղծներին միավորող ենթակազմավորություն, որտեղ գրողները համատեղ կլուծեն իրենց խնդիրները: Նման ձևով կարող են միավորվել և՛ թարգմանիչները, և՛ գրականագետներն ու քննադատները: Նրանց կմիավորի ընդհանուր շահը, ամեն աշխատության, հոնորարի խնդրի

Գրողների միությունը արմատական փոփոխության կարիք ունի

Համագումարային մտորումներ

Գրող, հրապարակախոս Բակուր Կարապետյանի խոհերը թեկուզ շատ տեղերում վիճելի, հռետորական հարցադրումներով, այնուամենայնիվ, կարծում ենք, կհետաքրքրեն գրական աշխարհի մեջ կամ մոտ կանգնած շատերին՝ շոշափված հարցերի [illegible] և հրատապությամբ:

ծվում է հին դարերից դեպի առաջացած 20-րդ դարի սկզբների ազգային-ազատագրական զարթոնքը, դրանք համախմբող ու ղեկավարող կուսակցությունների ծնունդը նախորդ դարում ապրած Աբովյանի, Րաֆֆու, մյուս գրողների հայրենասեր ստեղծագործությունների արդյունք են:

Արդյունքը 1918-ի պետականության ստեղծումն էր: Սակայն մեր ժողովուրդը չկարողացավ պահպանել այն կործանումից, որովհետև 19-րդ դարի մեր գրողները մինչև վերջ չէին կարողացել հաստատել պետության պահպանման, անկախության գաղափարները:

Պատմությունն ահա կրկնվում է: Հայաստանն ու Ղարաբաղը հայտնվել են նույն իրավիճակում: Մենք կարո՞ղ ենք պահպանել, անկախության, կայունացնել նորաստեղծ պետությունը: Սա մի քանի հոգու կարող կամ անկարող լինելու հարց չէ: Սրա հիմքում դարերի աշխատանք է կուտակված: Ահա մենք հաղթում ենք ղարաբաղյան պատերազմի այս փուլում: Այն ողջ հայության միաբանության ու նաև պետական խաղախկանության արդյունք է: Պատերազմներում միշտ հաղթում է ներքին միասնությունը: Գերհզոր կայսրությունները կործանվել են ոչ թե արտաքին հարվածներից, այլ ներքին տրոհումից: Փոքրիկ, միասնական Ղարաբաղը ցնցեց երկրագունդը... Այս շարժման ապագայագուշակներն էին Րաֆֆին, Լեոն, Բագրատ Ուլուբաբյանը, Զորի Բալայանը, Յուրունցը ու շատ ու շատ այլ հայ գրողներ: Այսօր Ղարաբաղում ազատագրվել են հայրենիքի կորցված բեկորները: Այն զենքի ուժով նվաճելը խնդրի կեսն է միայն: Հայը պետք է վերադառնա իր նախնյաց երկիրը, յուրացնի այն: Ռուսաստանը լցվում է դատարկ ու երկրից հեռացող հայությամբ: Հյուսիսային Կովկասում արդեն մեկ միլիոն հայություն կա: Իսկ դրա [illegible] մասը բավարար կլիներ յուրացնելու ազատագրված հայրենի եզերքը:

Ի՞նչ են արել մեր գրողները այս խնդրում: Ինչպես երեւում է, գրողները պատրաստ չէին դրան, ու իրադարձությունները առաջ են անցել ազգանպաստային մտքից: Իսկ այն վաղուց պետք է ազգային ծրագիր դառնար:

1992 թվականի ամռանը, երբ թեժ մարտեր էին ընթանում ամեն մի թիզ հողի համար, երբ վճռվում էր հայրենիքի լինել կամ չլինելու հարցը՝ բեմադրիչ դուրս էր գալիս Ստեփանակերտ տանող ճանապարհը, Երևանյան որոշ թերթեր գրում էին. «Հանրապետության նախագահն ու պաշտպանության նախարարը դավաճան են...»: Խրամատներում գտնվող տանջահար զինվորներն ընթերցում էին թերթն ու հուսահատ ասում. «Բա էլ ինչի՞ համար ենք կռվում, զոհում մեր կյանքը...»: Դեռ էին ներսում զենքն ու հեռանում, լքում ռազմի դաշտը: Ծեր, չգիտեմ, թե ես դեմ եմ ընդդիմությանը: Բայց պետության, նրա ամբողջության մասին հոգալը յուրաքանչյուրի պարտքն է, նույնիսկ անկախ նրանից, թե համակրո՞ւմ ես նախագահին կամ նախարարին, թե՞ ոչ:

Հիշում եմ, Սումգայիթում 88-ի մարտին բախվեցի մի հայ կին հանդիմանում էր ինձ. «Հանգիստ ապրում էինք, ադրբեջանցիներն մեր հարցը բարձրացրիք ու խանգարեցիք մեր տունը...»: Այս մտածողությունը ոչ միայն չվերացվեց, այլև

Գրողների միության արտահերթ համագումարում

սավ, հսկա ուսատարկը ըայլակած անգլուհու՝ Քերոլայն Քոքսին: Նա հրաշալի ֆիլմ ստեղծեց արցախյան գոյամարտի մասին և ցուցադրեց աշխարհով մեկ: Նա Մոնղոլիայից գաղտնի անցել էր Չինաստանի սահմանը, մի քանի ամիս նկարահանել Տիբեթի ժողովրդի ազատագրական պայքարը, ծանր վիրավոր վիճակում կրկին անցել սահմանը, վերադարձել հայրենիք, մի հրաշալի գիրք հրատարակել այդ ամենի մասին: Իհարկե, նրա թիկունքում խաղաղակիրթ Անգլիան է: Նա գիտե, որ իր տաղանդի ու աշխատասիրության արդյունքը տեղ կհասնի... Անգլուհի Քերոլայն Քոքսը եւս ապրում է մարդկության ճակատագրով: Դրա համար էլ նա Արցախ է գալիս: Նա արցախյան խնդիրները հասցնում է խաղաղակիրթ աշխարհի խորհրդարաններին, բարձր ատյաններին:

Իսկ մեր գրողները ոչինչ չեն անում լրատվական դատարկ պատերազմում: Տարօրինակ է. պետական այրերը փորձում են այս դժվարին և պատասխանատու խնդիրը առանց մեր օգնության լուծել, իհարկե, և չեն լուծում...

Չորս տարի առաջ գրողները, մտահոգված արտաքին հասարակական կարծիքի վրա ներազդման՝ մեր ճշմարտությունը խաղաղակիրթ աշխարհին հասցնելու խնդրով, միացան «Ավեստա» ասոցիացիայի մեջ և համազգային լուրջ գործունեություն ծավալեցին՝ արտերկրում տարածելով տեսաֆիլմեր և վավերագրական այլ նյութեր: Սակայն պետության կողմից աջակցություն չստանալով, և ընդհակառակը, այն ժամանակվա պետնախարարներից մեկի կտրուկ արգելքով փակեցին խաղաղության բոլոր ճանապարհները: Սակայն Հայաստանի գրողների արտահերթ համագումարում կրքերը միանգամայն այլ ուղղվածություն ունեին: Ասես արցախյան գոյամարտը ամենեւին էլ գրողներին չի վերաբերում, մենք Հայաստանում չենք ապրում, այլ մոռացված ամեն ինչ, նույնիսկ գրականությունը, խորասուզվել ենք դիրքային ներքաշման մեջ:

Համագումարի ընթացքը ցույց տվեց, որ գրողների միությունն իր կառուցվածքով, կանոնադրությամբ այսօրվա պահանջներին չի համապատասխանում: Այն արմատական փոփոխության կարիք ունի:

գործողների: Վաղուց է հասունացել սփյուռքի ստեղծագործողներին գրողների միության կազմում ընդգրկելու անհրաժեշտությունը: Պետք է ընդգրկել և արաբերեն, պարսկերեն, անգլերեն, իտալերեն կամ ֆրանսերեն գրող կամ թարգմանող հայորդիներին: Դա ավելի ուժեղ կդարձնի մեր կազմակերպությունը: Անհրաժեշտ է ԳՄ մասնաճյուղեր բացել Արեւելքում, Եվրոպայում, Ռուսաստանում, Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկայում: Այս դեպքում սփյուռքում ստեղծվող հայ գրականությունը կդառնա հայ ժողովրդի սեփականությունը, իսկ Հայաստանում ստեղծվող լավագույն ստեղծագործությունները կդառնան համաշխարհային սեփականություն: Գրողների միությունը կունենա ոչ թե մեկ, այլ տասնյակ հրատարակչություններ և տպարաններ: Տարօրինակ է, որ գրողների միության ղեկավար այրերը գերադասել են շենքերը, անշարժ գույքը վաճառել կամ վարձով տալ, քան թե յուրացնել, հիմնել, ստեղծել... Ըստ երևույթին արդեն կայացած ընտրությունները պետք է համարել անցումային, միջանկյալ շրջան: Կառուցվածքային փոփոխություններից և ծրագրի մշակումից հետո պետք է համազգային նոր համագումար հրավիրել և առաջ քաշել ժամանակի և ազգի ոգուն համապատասխան խնդիրներ: Մեր պետական այրերը բոլոր չկարևորեցին գրողների, մտավորականների հզորացումը: Դա նաև իրենց սխալն է: Գրողներից շատերը դժգոհում էին, որ համագումարում նախկինի պես չէին մասնակցում իշխանությունների ներկայացուցիչները: Իհարկե, դրա անհրաժեշտությունն ամենեւին էլ չէր զգացվում: Իսկ եթե գրողները ճկուն և ուժեղ կազմակերպություն ունենան, կառավարությունն ու Գերագույն խորհուրդը անպայման հաշվի կնստեն գրողների հետ:

Մեր երկրում, ինչպես և արցախյան խնդրի շուրջ ստեղծված կացությունը, բարոյական ու նյութական արժեքների նոր հարաբերությունները, սոցիալ-տնտեսական հիմնախնդիրները գրողներից սթափություն, պատասխանատվության զգացում են պահանջում: Սա ժամանակի հրամայական պահանջն է:

ԲԱԿՈՒՐ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

Ալբերտ Փարվանյանի ցուցահանդեսը շարունակվում է

«Սա ճշմարիտ արվեստ է, իսկական գեղանկարչություն: Եվ ազգային է, և համամարդկային: Փարվանյանն ունի թե՛ ասելիք և թե՛ ասելու դիմորոշ ձև: Այսպիսի արվեստը բոլոր ժամանակների համար է», այսպես է գրել այցելուներից մեկը Փարվանյանի նկարները դիտելուց հետո, որոնք սեպտեմբերի 13-ից ի վեր ցուցադրվում են Հովհաննես Թումանյանի թանգարանում:

Ցուցադրված մոտ 60 աշխատանքները բոլորն էլ գեղանկարչական արվեստի հրաշալի նմուշներ են՝ թեև միմյանցից տարբեր ու բազմազան թե թեմատիկ, թե գունային առումով և թե արտահայտչամիջոցներով ու կատարման տեխնիկայով: Ու այս բոլորի հիմքում ընկած են հինավուրց ազգային գեղանկարչության ավանդույթները՝ համեմված նկարչի անհատականության հատուկ հակասական դրսևորումներով:

Պատմահիցապաշտական թեման Փարվանյանի նախասիրություններից է, արտահայտման մի ձև, որ խորհրդային տարիներին նրան հնարավորություն էր տալիս թեկուզ խորհրդանիշերի ձևով անդրադառնալ մեր ժողովրդի ճակատագրին, հայոց անցյալի փառքը մղելով դեպի առաջ:

Թեմատիկ առումով առանձնանում է նաև Փարվանյանի աստվածաշնչյան նկարների շարքը: Ինչպես նկարիչն ինքն է ասում, դրանք «հայկական Թադեոսն ու Բարդուղիմեոսն են, հայկական Հուդան, հայկական Քրիստոսը, Աստվածամայրը»: Այստեղ նկարիչն ընտրել է արտահայտման համեմատաբար մեղմ, չճչացող միջոցներ: Գորշականաչավուն դաշտի վրա նույն երանգներով նկարված նվիրյալների կերպարներն ընդգծված խաղուն են, իրենց վրա կրում են երկնվող ժամանակների ու հավերժական ձգտման կնիքը: Նրանք ոչ միայն կրոնական-պատմական խորհրդանիշեր են, այլև ապրող մարդիկ, որոնց մենք հաճախ հանդիպում ենք կյանքում, ամեն քայլափոխի: Այս յուրատեսակ երկխոսությունն էլ հենց այն անժխտելի կամքն է, որ գոյություն ունի խորհրդավորի, առասպելականի ու իրականի միջև:

Բնանկարների շարքը նկարչի հարուստ երևակայության ու իրականի, բնականի մի հմայիչ սինթեզ է: Նյութը հայկական բնությունն է՝ առավելապես հայրենի Աշտարակի շրջակայքը՝ Աշտարակի ձորը, Աշտարակի

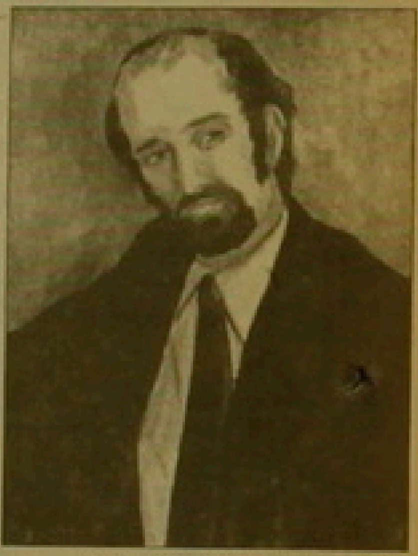

Բանաստեղծ Արեւշատ Ավագյանի դիմանկարը

կամուրջը, Կարմրավորն ու մյուս եկեղեցիները: Ի հակադրություն վերը հիշված նկարների, Փարվանյանի բնանկարները տաք են, նկարված սիրով, գունային մեկնաբանությունները հմայիչ են: Այդպիսին են նաև Փարվանյանի դիմանկարները, նատյուրմորտները, խմբերը: Վառ, ջերմ երանգներով ծաղկեփնջեր ու դրանց կողքին՝ հայկական ազգային արվեստի նմուշներ (կարպետներ, գորգեր, կավե ու պղնձե ամաններ և այլն) համադրությամբ նկարներ, որոնք իրենց զուսպ գույներով դիտողին տանում են դեպի մեր ոչ հեռու անցյալը, կապում ազգային արվեստի ակունքներին:

Ցուցահանդեսը կշարունակվի եւս ավելի քան 10 օր:

ՎԱՐԴԱՆ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Գրողները դասավանդում են դպրոցում

Դպրոցական տոնի հետ Էջմիածնի Ռափայել Պատկանյանի անվան դպրոցում գրականության դասեր վարեցին Էջմիածնի գրողները: Շրջանային մշակույթի բաժնի վարիչ, բանաստեղծ Անդրանիկ Տերտերյանը, բանաստեղծներ Վաչագան Հովհաննիսյանը, Նարեկ Սարգսյանը, Նորիկ Լեռնյանը, Խաչիկ Մանուկյանը արտասանեցին ու անմիջական հանդիպում ունեցան դպրոցականների ու ուսուցիչների հետ:

Շրջանային գրադարանում կազմակերպված միջոցառման ժամանակ հայ մշակույթի, նրա դարավոր ավանդների, Մեսրոպ Մաշտոցի, նրա աշակերտների, մեր դասականների գործերին էին նվիրված գրադարանների միավորման տնօրեն Դավիթ Աղաջանյանի, գրող-լրագրող Վիլիկ Զաքարյանի զրույցները: Մշակույթի հայկական ֆոնդի նախագահ, բանաստեղծ, գեղանկարիչ Արեւշատ Ավագյանը խոսեց «Մշակութային աշուն» փառատոնի շրջանակներում կազմակերպված «Սրբազան ավանդներ» հանդիսությունների կարևորության մասին, որոնք նվիրված են Հայաստանում քրիստոնեության ընդունման 1700-ամյակին: Բանաստեղծների, գրողների խումբը, աշակերտների արտասանությունները տրամադրող էին ու ազդեցիկ: Մշակույթի պալատում կազմակերպված էր գեղանկարչական աշխատանքների ցուցահանդես, իսկ մեծ դահլիճում տեղի ունեցավ տոնական երեկո և համերգ, որն անմոռաց կմնա հանդիսատեսների հիշողության մեջ:

ԳՈՐԻՍ

Հրանտ Բաղդագուլյանի աշխատանքները հայրենի քաղաքում

Գորիսի մշակույթի պալատում բացված ցուցահանդեսը թերևս նորություն չէր տեղացի արվեստասերների համար, որոնք ծանոթ են իրենց հայրենակից Հրանտ Բաղդագուլյանի խեցեգործական աշխատանքներին: Մեծ վարպետությամբ ու նուրբ ճաշակով ստեղծված բրուտագործի կավե սափորները, բաժակները, ափսեները չես շփոթի ուրիշ ոչ մի բրուտագործի աշխատանքների հետ: Գորիսը եղբայր քաղաք է ֆրանսիական Վիեն քաղաքի հետ, որտեղ հայկական համայնք կա, և որի պատվիրակները մեծ հետաքրքրությամբ դիտեցին ոչ միայն Հրանտ Բաղդագուլյանի, այլ նաև փայտագործներ Միհրան Աբրահամյանի, Ալբերտ Մինասյանի աշխատանքները: Ցուցահանդեսում իրենց գեղանկարչական աշխատանքներով աչքի ընկան Ժիրայր Մարտիրոսյանը, Գևորգ Պառնյանը, Մարտին Զաքարյանը: Հետաքրքրությամբ դիտեցին նաև Ռազմիկ Արզումանյանի գրաֆիկական գործերը:

ԱՐՏԱՇ [illegible]

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ **ՄԱՐԶԱԿԱՆ**

ՀՀ ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆ

«Շիրակը» հաղթահարեց նաեւ «Ցեմենտին»

Գյումրիի «Շիրակը» չեմպիոնության ճանապարհին հաջողությամբ հաղթահարեց հերթական դժվարին արգելքը: Հայտնի է, որ արդեն հեղինակություն ձեռք բերած Արարատի «Ցեմենտը» հազվադեպ է պարտվում սեփական հարկի տակ: Բայց այս անգամ «Շիրակը» ոչ միայն առավելության հասավ դժվարին մրցակցի նկատմամբ, այլեւ հաղթեց խոշոր հաշվով եւ հերթական կարեւոր 2 միավոր վաստակեց: «Շիրակն» «անսասանելի» է դարձել: Նրա բուռն առաջընթացին, երեւում է, ոչ ոք ի վիճակի չէ դիմակայել: Այնուամենայնիվ, սեպտեմբերի 30-ին անչափ հետաքրքիր հանդիպում է սպասվում Գյումրիում: «Շիրակն» ընդունելու է հանրապետության չեմպիոն ու գավաթակիր Երեւանի «Արարատին» եւ հնարավորություն ունի ռեւանշ վերցնելու գավաթի եզրափակիչում կրած գավաթի պարտության համար: Գյումրեցի ֆուտբոլիստների չեմպիոնական վերջնագծին այլեւս կարելի է չկասկածել: Թիմի միավորների խզվածությունը 2-րդ տեղից արդեն հասավ 9 միավորի: Ճիշտ է, ՀՄԸՄ-ն մեկ խաղ պակաս է անցկացրել, սակայն չեմպիոնության հարցն արդեն պարզ է, եւ վերջնագծում հիմնական պայքարը կընթանա 2-րդ եւ 3-րդ տեղերի համար, որոնց հավակնում են ՀՄԸՄ-ն, «Արարատը» եւ «Բանանցը»: Այդ առումով 24-րդ տուրում ծանր պարտություն կրեց «Բանանցը», որն անսպասելիորեն խոշոր հաշվով զիջեց «Կոտայքին»:

24-րդ տուր

«Նաիրիտ»-«Ազնավուր»	3-0
«Երազանք»-«Զանգեզուր»	1-0
«Արարատ»-ՀՄՄ-ՖԻՄԱ	2-1
«Ցեմենտ»-«Շիրակ»	0-3
«Կոտայք»-«Բանանց»	4-0
«Վան»-«ԲՄԱ Արայի»	2-1
«Լոռի»-«Կանազ»	1-0

Առաջնության աղյուսակը սեպտեմբերի 28-ի դրությամբ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Շիրակ	22	21	1	0	67-13	43
2. ՀՄԸՄ	21	17	0	4	83-17	34
3. Բանանց	23	16	1	6	85-31	33
4. Արարատ	19	13	4	2	76-14	30
5. ՀՄՄ ՖԻՄԱ	22	11	5	6	47-33	27
6. Կոտայք	23	11	3	9	66-34	25
7. Ցեմենտ	22	9	6	7	41-35	24
8. Ազնավուր	21	8	3	10	32-59	19
9. Վան	23	7	3	13	29-63	17
10. Երազանք	22	6	5	11	20-39	17
11. Լոռի	22	5	5	12	20-51	15
12. Զանգեզուր	21	6	2	13	14-69	14
13. Նաիրիտ	23	5	4	14	16-40	14
14. ԲՄԱ Արայի	21	3	4	14	25-64	10
15. Կանազ	21	1	2	18	12-66	4

ՇԱԽՄԱՏ

Երկրորդ փուլում հաղթեց Արտաշես Մինասյանը

Արագ շախմատի Հայաստանի առաջնությունն անցկացվում է մի քանի փուլով: Ընդհանուր արդյունքներով որոշվում է հաղթողը: Առաջին փուլում մեր անվանի գրոսմայստերներից մեկը՝ Արտաշես Մինասյանը, համեմատաբար համեստ հանդես եկավ, իսկ ահա երկրորդ փուլում նրան այլեւս կանգնեցնել հնարավոր չէր: Մինասյանը 9 հնարավորից վաստակելով 8 միավոր, գրավեց առաջին տեղը, եւ մրցաշարն անցկացրեց առանց պարտության: Նա պարգեւատրվեց 20 հազար դրամով: 2-րդ տեղը բաժին հասավ երիտասարդ միջազգային վարպետ Տիգրան Նալբանդյանին: Վերջինս ընդամենը կես միավորով զիջեց մրցաշարի հաղթողին: Տիգրան Նալբանդյանը պարգեւատրվեց 10 հազար դրամով: Պետք է խոստովանել, որ մրցակցությունը մրցաշարում անզիջում էր: Բացառությամբ Ռաֆայել Վահանյանի եւ Վլադիմիր Հակոբյանի, մրցապարեզ էին դուրս եկել հանրապետության գրեթե բոլոր ուժեղ շախմատիստներն ու նաեւ շախմատիստուհիները: Պատահական չէ, որ 3-ից 8-րդ տեղերը բաժանեցին գրոսմայստեր Աշոտ Անաստասյանը, միջազգային վարպետ Սերգեյ Գալդունցը, ազգային վարպետ Նորայր Քալանթարյանը, վարպետ Մելիքսեթ Խաչիյանը, ինչպես նաեւ Վարդան Գրիգորյանն ու Արմեն Գրիգորյանը: Ուրախալի է մեր շախմատային վետերաններից մեկի՝ տաղանդավոր ու լրագրող Գագիկ Հակոբյանի հաջող ելույթը, որը վաստակեց 6.5 միավոր եւ մտավ 10 ուժեղագույնների շարքը: Նույնքան միավոր վաստակեցին նաեւ վարպետ Հովիկ Դանիելյանը ու տասնի եւ հեռանկարային Կարեն Ասրյանը, ինչպես նաեւ Աշոտ Նադանյանը: Տղամարդկանց մրցաշարում վերելքով հանդես եկավ մինչեւ 14 եւ 16 տարեկան շախմատիստուհիների աշխարհի չեմպիոն, միջազգային վարպետ Էլինա Դանիելյանը, որը վաստակեց 6 միավոր:

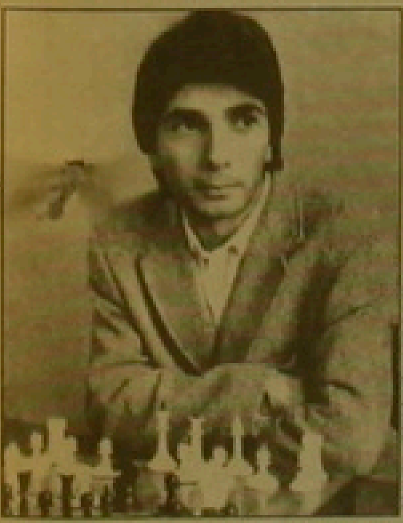

Արտաշես Մինասյանը

ՍԵՂԱՆԻ ԹԵՆԻՍ

Հուշամրցաշարն անհրաժեշտ է կազմակերպել Հարություն Հակոբյանին արժանավայել

«Դինամո» մարզադահլիճում մեկնարկեց հայկական սեղանի թենիսի դպրոցի հիմնադիր ու նրա զարգացման գործի նախանձախնդիր, ԽՍՀՄ առաջին չեմպիոն Հարություն Հակոբյանին նվիրված ավանդական հուշամրցաշարը:

Ճանաչված ու սիրված այդ մարզիկը մայր հայրենիք եկավ Սիրիայից 1946 թ. եւ անմիջապես ձեռնամուխ եղավ մարզաձեւի զարգացմանը: Շատ կարճ ժամանակում նրան հաջողվեց դաստիարակել այնպիսի մարզիկներ, որոնք կարողացան հանրապետության մարզական պատիվը պաշտպանել ոչ միայն երկրում, այլեւ նրա սահմաններից դուրս: Հիշենք Գեղամ Վարդանյանին, Ժորա Մարգարյանին, Սուրեն Մանուկյանին, Համլետ Հակոբյանին, Գոհար Խանզադյանին, որոնք ճանաչում բերեցին հայկական սեղանի թենիսին:

Վաղամեռիկ մարզիկի հիշատակը չի խամրում, եւ ամեն տարի նրան նվիրված հուշամրցաշարը հնարավորություն է տալիս ոչ միայն շարունակել լավագույն ավանդույթները, այլեւ ոգեւորել մարզաձեւի նոր սերունդին:

Հուշամրցաշարին հիմնականում մասնակցում են Երեւանի, Գյումրիի եւ Էջմիածնի սեղանի թենիսիստները, բայց մասնակցելու հրավեր էին ստացել ինչպես հանրապետության այլ քաղաքների ու շրջանների, այնպես էլ Իրանի մարզիկները: Կար ժամանակ, երբ ավանդական այդ մրցաշարը միջազգային բնույթ էր կրում:

Ինչեւէ, հուշամրցաշարն սկսվեց, բայց ցավոք կան բացթողումներ, որոնք ինչ-որ չափով ստվեր են գցում միջոցառման վրա: Այսօրվա սերունդը չի ճանաչում Հարություն Հակոբյանին: Գոնե հնարավոր լիներ հրատարակել նրա մի փոքրիկ կենսագրականը, կամ մրցումների վայրում ցուցադրվեր նրա նկարը: Մրցումների կազմակերպումն էլ պատշաճ բարձրության վրա չէ: Սեղանների մոտ պայքարող զույգերը մրցավարների պարտականությունները վերցրել էին իրենց վրա, վերջիններիս բացակայության պատճառով: Հուշամրցաշարին չեն մասնակցում հանրապետության ուժեղագույն թենիսիստները, որոնք այժմ, ինչ-ինչ պատճառներով հանդես են գալիս այլ երկրներում: Նախորդ մրցումներում ելույթ էին ունենում նաեւ վետերանները, Հակոբյանի սաները, բայց այժմ, չգիտես ինչու, նրանք մրցասպարեզում չեն: Սեղանի թենիսի հանրապետական ֆեդերացիան պետք է ժամանակին մտահոգվեր այդ հարցերով, որպեսզի հուշամրցաշարն անցկացվեր արժանավայել:

ՊԵՐՃՈՒՀԻ ԳԵՒՈՐԳՅԱՆ

ՀՈՒՇԱՄՐՑԱՇԱՐԵՐ

Ա. Ղամբարյանի եւ Մ. Սեմերջյանի դաշտին

Երեւանում գրեթե միաժամանակ կանցկացվի երկու հուշամրցաշար: Հոկտեմբերի 2-ին «Դինամո» մարզադաշտում դասական բռնցքամարտիկները կվիճարկեն Ղարաբաղի ազատագրման համար հերոսաբար զոհված Արթուր Ղամբարյանի անունը կրող պարգեւները:

Հաջորդ օրը՝ հոկտեմբերի 3-ին, «Նաիրի» մարզադաշտում մրցավեճի մեջ կմտնեն Հայաստանի բոլոր ժամանակների լավագույն ֆուտբոլիստներից մեկի՝ Մանուկ Սեմերջյանի հուշամրցաշարի մասնակիցները՝ Երեւանի «Արարատ-73», «Նաիրի», «Էրեբունի», Գյումրիի «Շիրակ», Վանաձորի «Լոռի», Աբովյանի «Կոտայք» եւ Արարատի «Ցեմենտ» թիմերի վետերանները:

ԵՏ

ԵՂՀ

Ղարաբաղի ֆուտբոլիստները հանդես կգան ԱՄՆ-ում

ԱՄՆ-ի Ինտերսպորտ կազմակերպության հրավերով հոկտեմբերի 6-ին Ղարաբաղի ֆուտբոլի պատանեկան թիմը (13-15 տարեկանների) 20 հոգանոց կազմով Սեփականակերտից մեկնելու է ԱՄՆ՝ մասնակցելու ֆուտբոլային մրցաշարին: Այս մասին «Նոյյան տապան» գործակալությանը թղթակցին հաղորդել է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության վիճակության, ժողովրդական կրթության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարության սպորտի վարչության պետ Ալեքսանդր Միրզոյանը:

Բաժինը վարում է
ՍԻՐԱԵԼ ԲՈՒՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

Travel Company "ARMINTERTOUR"

Armenia, Yerevan, str. Akopa Akopjan 2, tel. 22.24.50

«ԱՐՄԻՆՏԵՐՏՈՒՐ» ֆիրման շարունակում է կանոնավոր չվերթներ

ԵՐԵՎԱՆ-ԲՈՒՐԳԱՍ-ԵՐԵՎԱՆ

երթուղով ամեն չորեքշաբթի:

Բուրգասից կազմակերպվում է 4 օրյա ուղեւորության դեպի Ստամբուլ: Երեխաներին՝ զեղչով:

Մանրամասն տեղեկությունների համար դիմեք Երեւան, Հ. Հակոբյան 2 (Մերգելյան ինստիտուտի դիմաց) եւ «ԱՆԻ» հյուրանոց, 622 սենյակ

Հեռ. 27-24-50, 27-20-08, 59-46-22

A STYLE

«ԿՈԲՐԱ»

ընկերությունը առաջարկում է փոխանցումային վճարմամբ

- մսի պահածո (խոզի)՝ էտոնական, մեծ քանակությամբ
- այլումինի ծածկաթիթեղ՝ 1000 հատ
- լուծիչ «M-646»՝ 1 տոննա
- վառելանյութ՝ բենզին եւ սոլյարայուղ ցանկացած քանակությամբ
- շինանյութ՝ մինչեւ 40 անուն

առաջարկում է արտահանել՝ 350000 մ քանակությամբ տեղական արտադրության պաստառներ.

«ԿՈԲՐԱՆ»

ունի — գործարար կապեր ԱՊՀ եւ արտասահմանյան մի շարք երկրներում,

կօգնի — վաճառել Ձեր ապրանքները,

վճարում է — ցանկացած եղանակով:

«Կոբրան» Ձեր լավագույն գործընկերն է

Հասցեն՝ Բաղրամյան 30, հեռ.՝ 22.81.86, ֆաքս 22.32.79

ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ ԵՆՔ ԻՐԱՎԱԲԱՆՆԵՐԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ «ՆՈՒՆԵ»

դուստր ձեռնարկությունը հրավիրում է աշխատանքի ձեռնարկատիրական եւ տնտեսական օրենսդրության բնագավառում մասնագիտացած կամ մասնագիտացող իրավաբանների:

Կարող են դիմել նաեւ իրավաբանական բուհերի բարձր կուրսի ուսանողները:

Հասցեն՝ Վարդանանց 13, (Կինոյի տան հարեւանությամբ) երկրորդ հարկ, հեռ. 570268, 570772

ԼԵՎՈՆ ЛЕВОН LEVON

«Լեւոն» ֆիրման հրավիրում է ուղիղ չարտերային չվերթների

ԵՐԵՎԱՆ-ՊՐԱՀԱ-ԵՐԵՎԱՆ

երթուղով:

Կազմակերպվում է նաեւ 4-օրյա հանգիստ Պրահայի լավագույն հյուրանոցներում:

Ձեռներեց մարդկանց համար կընձեռվեն լայն հնարավորություններ Չեխիայի հեղինակավոր ֆիրմաների հետ փոխշահավետ պայմանագրեր կնքելու համար:

Մանրամասն տեղեկությունների համար դիմել հասցեն՝ Կիեւյան փ. Ն. 1 (կամրջի սկզբում):

Հեռ.՝ 27-27-85, 27-15-80

digitised by A.R.A.R.@

ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒՄ ԵՆՔ ԱՇԽԱՐՀԻ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴԸ՝

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԿԱԹԸ

Բոլոր մանուկները
սիրում են այն:
Էժան է: Անարատ:
Միշտ թարմ:
Կարիք չունի տաքացվելու
կամ սառեցվելու:
Պատրաստ է մատուցման:

«Նախքան փոքրիկիս ծնվելը մտահոգ էի, որ կաթս չի բավարարի նրան, կամ կլինի նոսր ու անորակ: Բայց, երբ հայտնաբերեցի կրծքով սնուցման նոր նախադրյալները, հաղթահարեցի մտավախությունները: Հետեւելով մի քանի պարզ ցուցումների դուք էլ կարող եք հաջողությամբ կրծքով կերակրել ձեր մանկիկին»:

Հետեւե՛ք ցուցումներին՝ կհասնեք հաջողության

Սկսեք կրծքով կերակրել ծննդաբերությունից անմիջապես հետո՝ կես ժամվա ընթացքում, հենց ծննդատանում: Որքան շուտ, այնքան լավ:

Ո՛չ կաթ, ո՛չ ջուր, ո՛չ թեյ, ո՛չ հյութ: Ոչի՛նչ հարկավոր չէ, բացի մայրական կաթից առաջին 4-ից 6 ամսում:

Հիվանդանոցում երեխային միշտ ձեր սենյակում պահեք: Այսպիսով կարող եք հաճախ կերակրել թե՛ ցերեկը եւ թե՛ գիշերը:

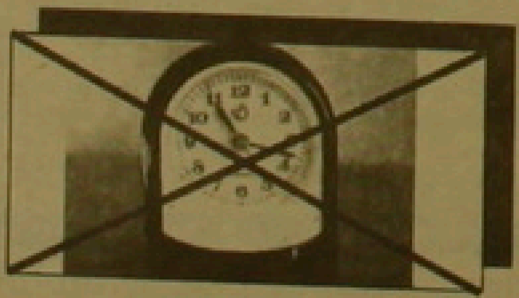

Ռեժիմով մի՛ կերակրեք: Կերակրեք ցանկացա՛ծ եւ ցերեկը, եւ գիշերը: Հաճախ կերակրեք: Հաճախակի կերակրումները կնպաստեն կաթնարտադրությանը:

Կերակրե՛ք միա՛յն ու միայն կրծքով 4-ից 6 ամիս:

Մայրական կաթ: Սա միակ սննդոցն է, որն անհրաժեշտ է երեխային կյանքի առաջին 4-ից 6 ամսում: Այն փոքրիկին կպաշտպանի վարակիչներից:

Մի՛ մտահոգվեք ձեր կաթի քանակի ու որակի համար:

Մի՛ մտահոգվեք, որ աղքատիկ սնունդը կվնասի ձեր կաթնարտադրությանը: Նույնիսկ քիչ սնվելով դուք երեխային կպահովեք բավարար սննդարար կաթով:

Կրծքով կերակրելու նոր ցուցումների գրքույկը ձեռք բերելու համար դիմեք ձեր շրջանի պոլիկլինիկա

«Դարբնական» հրատարակչության տպարան, Երեւան 23 Արտադրական 2 Գրանցման թիվ 65. Պատվեր 69149. Պատվեր 1853 Տպաքանակը՝ 5000 Ստորագրված է տպագրության՝ 26. 09. 1994 Գինը՝ 10 դրամ